
”Kyllä näillä järjestelyiden yksinkertaistamisella saisi niinku monen perheen arkeen helpotusta”

Perheiden kokemuksia esiopetusvuodesta Kiuruvedellä

Riikka Pääkkölä
Sari Rönkkö

Opinnäytetyö

Ammattikorkeakoulututkinto

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma	
Työn tekijä(t) Riikka Pääkkölä ja Sari Rönkkö	
Työn nimi ”Kyllä näillä järjestelyiden yksinkertaistamisella sais niinku monen perheen arkeen helpotusta” Perheiden kokemuksia esiopetusvuodesta Kiuruvedellä.	
Päiväys	19.2.2011
Sivumäärä/Liitteet	45/4
Ohjaaja(t) Anne-Leena Juntunen	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Kiuruveden kaupungin varhaiskasvatuspalvelut/Eeva Peltola	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyössä tutkittiin perheiden kokemuksia esiopetusvuodesta Kiuruvedellä. Tutkimuksessa selvitettiin, kuinka perhe koki käytännön järjestelyjen sujuvuuden, kasvatuskumppanuuden ja lapsen kokonaispäivän lapsen esiopetusvuoden aikana. Tutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa perheiltä lapsen esiopetusvuodesta, jotta palvelua voitaisiin mahdollisesti kehittää vastaamaan entistä paremmin perheiden tarpeisiin.</p> <p>Tutkimus oli kvalitatiivinen eli laadullinen. Tutkimuksen aineisto kerättiin teemahaastattelulla, joihin osallistui kuusi perhettä. Perheet valittiin teemahaastatteluihin toimeksiantajan kautta, jotta mahdollisimman monenlaisten perheiden ääni saataisiin kuuluviin. Aineiston analyysi tehtiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.</p> <p>Tutkimustulosten mukaan perheet kokivat käytännön järjestelyt pääsääntöisesti tarpeita vastaavina. Vanhemmat olivat tyytyväisiä lapsen kokonaispäivään ja kokivat sen turvalliseksi useista siirtymistä huolimatta. Tärkeimpänä kehitystoiveena esille nousi esikoulun ja hoidon yhteinen rakenne, joka vähentäisi myös perheiden arjen järjestelyjä. Aineistossa vanhempien vastaukset olivat samansuuntaisia ja saavutettiin saturaatio, joka lisää aineiston luotettavuutta. Tutkimusta voidaan pitää luotettavana, koska kaikki tutkimustulokset on johdettu alkuperäisestä aineistosta ja perheiden anonymiteetti on säilytetty kaikissa tutkimuksen vaiheissa.</p> <p>Jatkotutkimuksena samaa aihetta voisi tutkia eri näkökulmista. Työntekijöiden ja lapsen näkökulmaa olisi hyvä tutkia ilman perheiden tulkintaa.</p>	
Avainsanat Perhe, kasvatuskumppanuus, esiopetus, päivähoito, sosiaalinen tuki	

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme in Social Services			
Author(s) Riikka Pääkkölä and Sari Rönkkö			
Title of Thesis "You sure could make the everyday life of many families like easier by simplifying these procedures." Families' experiences of the preschool education year in Kiuruvesi.			
Date	19.2.2011	Pages/Appendices	45/4
Supervisor(s) Anne-Leena Juntunen			
Project/Partners The town of Kiuruvesi, Early childhood education services/Eeva Peltola			
<p>Abstract</p> <p>This thesis studied family experiences of a preschool year in the town of Kiuruvesi. The research measured how families felt about the practicalities, the educational partnership and their children's day as a whole during the preschool year. The aim of this study was to gather information from the families about the preschool year in order to improve the service to better fit the needs of the families.</p> <p>The study was qualitative and the material was collected through a set of themed interviews. The six families interviewed were chosen by the client to represent as many types of families as possible. The material was analyzed with a material-based content analysis.</p> <p>According to the results, the families considered the practicalities mainly adequate. Parents were satisfied with the children's day as a whole and felt it was safe despite many transitions. The main wish for improvement was a shared daycare and preschool building which would lessen the practical arrangements needed of the families. The interviewed parents' answers were parallel and the point of saturation was reached. The research can be considered trustworthy as the interviewees volunteered to take part in the study. Also, the research questions were clear and they fulfilled the characteristics of qualitative study.</p> <p>To develop the study further, the same topic could be researched from other viewpoints. The point of view of the employees and the children should be studied without the families' interpretation.</p>			
<p>Keywords</p> <p>Family, educational partnership, preschool education, daycare, social support</p>			

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	ESIOPPILAAN TOIMINTAYMPÄRISTÖT	8
2.1	Esiopetuksen järjestäminen	9
2.2	Esiopetuksen laki, säädökset ja suositukset	10
2.3	Esiopetus Kiuruvedellä	11
2.4	Laki lasten päivähoidosta	12
2.5	Puistolan päiväkoti.....	13
3	TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	14
3.1	Ympäristön merkitys lapsen kasvulle ja kehitykselle	14
3.1.1	Fyysinen ja psyykinen toimintaympäristö	15
3.1.2	Sosiaalinen toimintaympäristö	16
3.2	Perheiden kanssa tehtävä yhteistyö ja kasvatuskumppanuus.....	18
3.3	Perhe ja arki	20
3.4	Sosiaalinen tuki perheen näkökulmasta	21
4	TUTKIMUSMENETELMÄ.....	24
4.1	Tutkimustehtävä	24
4.2	Teemahaastattelu.....	25
4.3	Sisällön analyysi	26
4.4	Tutkimuksemme prosessi	27
4.5	Aineiston analyysi.....	29
5	TUTKIMUKSEN TULOKSET	30
5.1	Perheiden saama käytännön tuki.....	30
5.2	Kasvatuskumppanuus ja yhteistyö perheiden kanssa	32
5.3	Perheiden kokemukset lapsensa kokonaispäivästä	34
5.4	Perheiden muutosehdotukset	35
6	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUDEN ARVIOINTI.....	37
7	POHDINTA.....	39
	LÄHTEET.....	41

LIITTEET

Liite 1 Tutkimuslupahakemus

Liite 2 Haastattelupyynnö

Liite 3 Teemahaastattelurunko

Liite 4 Esimerkki aineiston abstrahoinnista

1 JOHDANTO

Yhä enemmän on alettu kiinnittää huomiota perheiden hyvän arjen merkitykselle. Arjen merkityksen korostaminen osoittaa osaltaan, että ihmisten arjen käyttäytymisestä kannetaan enemmän huolta. On oivallettu, että arjen rutiinit ja rytmi ovat ihmisen hyvinvoinnille keskeistä. Lapsen ongelmat johtuvat usein arjen rutiinien ja rytmin puuttumisesta. Aikuisen tehtävänä on luoda rutiinit lapsen elämään, luoden hyvän perusturvallisuuden tunteen. Arjen tukirakenteena toimii toistuvuus. Perheen arkielämää rytmittävät vanhempien työajat, lasten hoito- ja kouluajat, harrastukset, ulkoilu, ruokailu ja nukkumarytmit. Lapset kokevat arkeaan lähtemisten ja tulemistensa kautta. (Kyrönlampi-Kylmänen 2009, 15-19.) Lapselle hyvä kokonaispäivä koostuu turvallisesta arjesta ja päivittäisistä kohtaamisista erilaisissa tilanteissa. Lasten ja kasvattajien arjen sujuminen on lasten hyvinvoinnin kannalta tärkeintä. (Koivunen 2009, 9.)

Tutkimuksemme aihetta pohtiessamme halusimme löytää aiheen, joka liittyisi varhaiskasvatukseen ja olisi ajankohtainen sekä hyödyllinen. Harjoitteluissa meille avautui mahdollisuus päästä perehtymään Kiuruvedellä esioppilaan kokonaispäivään. Tämän kokemuksen pohjalta aloimme ideoida opinnäytetyömme aihetta ja keskustelimme toimeksiantajamme kanssa mahdollisesta palvelun kehittämistarpeesta. Tutkimuksellamme pyrimme tuomaan esiin perheen kautta lapsen äänen kuuluviin ja siten vahvistamaan lapsen ja perheiden osallisuutta esiopetusvuonna. Erityisesti ajatuksia herätti esiopetusvuoden toteutustapa lapsen ja perheen näkökulmasta. Ajatuksia herättävänä havaintona oli 6-vuotiaan lapsen kommentti ”Äiti, onko ihan varma, ettei voi jäädä suoraan eläkkeelle?”

Kiuruvedellä esioppilaalla on hoito- ja esiopetuspäivänsä aikana kaksi erillistä toimintaympäristöä ja kolme eri ryhmää. Lapsen päivä sisältää useita siirtymiä ja vanhemmat tekevät erikseen yhteistyötä koulun ja päivähoidon kanssa. Esiopetus järjestetään Metsäkoulun esiopetusryhmissä ja aamu- ja iltapäivähoito Puistolän päiväkodissa. Nämä kaksi erillistä toimintaympäristöä sijaitsevat eri puolilla kaupunkikeskusta. Opinnäytetyössä tutkimme perheiden kokemuksia esioppilaiden koulu- ja päivähoitopäivän kokonaisuudesta.

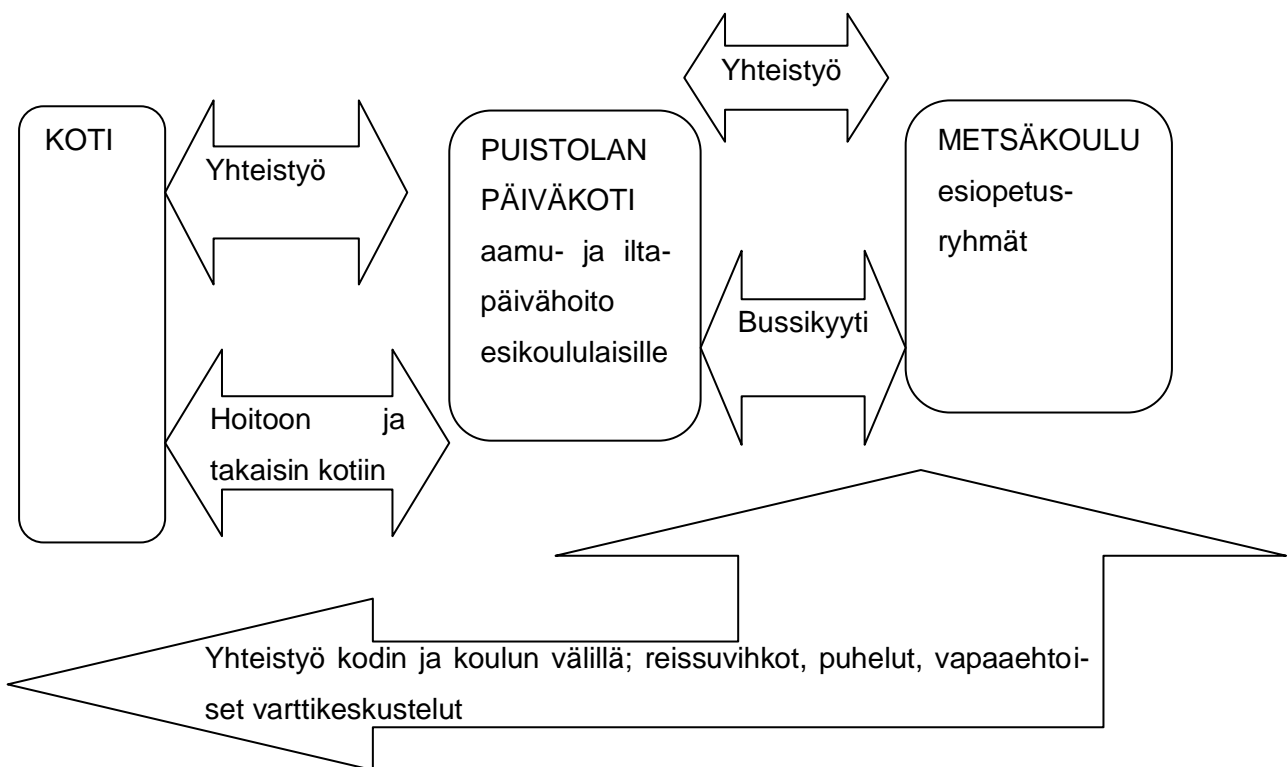
Vuoden 2007 alusta voimaan tullut palvelurakennemuutos ja sitä säätelevä puitelaki antaa nimensä mukaisesti kunnille puitteet kunta- ja palvelurakenteita muutettaessa. Kunnilla on nyt sitäkin kautta laajat mahdollisuudet kehittää palveluidensa tuotantotapoja ja niiden organisointia. Hallitusohjelma sisältää useita kohtia, jotka eri tavoin

liittyvät päivähoiton hallinnon organisoitumiseen tulevina vuosina. Hallitusohjelma painottaa kasvatuksen jatkumoa varhaiskasvatuksesta alkaen. (Tirronen 2009, 19.) Asiaa tarkasteltaessa perheen ja lapsen näkökulmasta suhteessa palveluihin tulisi esiopetusvuoden muodostaa eheä kokonaisuus.

Kiuruveden kaupungissa varhaiskasvatuspalvelut siirtyivät sivistyspalvelukeskuksen alaisuuteen vuoden 2010 alusta. Toimeksiantajanamme oli Kiuruveden kaupungin varhaiskasvatuspalvelut. Opinnäytetyötämme ohjasi varhaiskasvatusjohtaja Eeva Peltola. Opinnäytetyömme tavoitteena oli antaa toimeksiantajallemme tietoa perheiden kokemuksista. Näiden tietojen perusteella toimeksiantajallamme on mahdollisuus kehittää palveluja vastaamaan paremmin perheiden tarpeisiin.

2 ESIOPPILAAN TOIMINTAYMPÄRISTÖT

Lapsen kokonaispäivää ajatellen pidetään yhtenä lähtökohtana tasavertaista yhteistyötä perheen ja ammattilaisten välillä. Tärkeää on myös huomioida millaisena perheiden asema näyttäytyy päivähoidon ja esiopetuksen yhteiskäytännöissä. Lapset elävät kodin, koulun ja vanhempien työn kolmiossa, jossa vanhempien ajankäytön paineet kohdistuvat lapsiin. Hyvän kasvatuksellisen tasapainon saavuttamiseksi on tärkeää kehittää uudenlaisia toiminta- ja yhteistyömalleja. Ajankäytön lisäksi tarvitaan tasapainoa vastuiden jakautumisessa siten, että lapset saisivat monipuolisia mahdollisuuksia kehittää tietojansa, taitojaan ja tunne-elämäänsä. (Pulkinen & Launonen 2005, 8.)

KUVIO 1. Päivähoidon ja esiopetuksen toimintamalli Kiuruvedellä perheille, jotka tarvitsevat lapselleen esiopetusvuoden ajaksi päivähoitoa.

Kiuruvedellä esioppilaalla on hoito- ja esiopetuspäivän aikana kaksi erillistä toimintaympäristöä ja kolme eri ryhmää. Lisäksi lapsen päivä sisältää useita siirtymiä ja vanhemmat tekevät erikseen yhteistyötä koulun ja päivähoidon kanssa. Kiuruveden esiopetuksen ja päivähoidon toimintamallia on kuvattu kuviossa 1. Lapset ovat iältään esiopetusvuonna kuusi vuotta täyttäviä eli osa lapsista on vielä 5-vuotiaita. Kiuruvedellä esiopetus järjestetään Metsäkoululla ja aamu- ja iltapäivähoito Puistolán päiväkodissa. Nämä kaksi erillistä toimintaympäristöä sijaitsevat eri puolilla kaupunkikeskusta. Esioppilaat viettävät esiopetuspäivänsä Metsäkoululla pääsääntöisesti luokkatiloissa, mutta ruokailut ja liikunnat toteutetaan Kiuruveden lukion tiloissa, joka sijaitsee Metsäkoulun välittömässä läheisyydessä. Esioppilaat kuljetetaan aamuhoidosta kouluun bussikydeillä ja esiopetuspäivän jälkeen takaisin iltapäivähoitoon. Lapsella on aamulla aamuhoitoryhmä Puistolán päiväkodilla, oma esikouluryhmä esikoulussa Metsäkoululla ja iltapäivähoidossa on jälleen oma ryhmänsä Puistolassa. Toisin sanoen lapsiryhmä ja aikuiset voivat vaihtua kolme kertaa päivän aikana.

2.1 Esiopetuksen järjestäminen

Perusopetuslain mukaan opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti niin, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Opetuksessa tulee tehdä yhteistyötä kotien kanssa ja opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Esiopetuksessa on noudatettava Opetushallituksen vahvistamia esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita riippumatta esiopetuksen järjestämispaikasta. Lapsella on oikeus saada työpäivinä opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta ja riittävää kasvun ja oppimisen tukea välittömästi tuen tarpeen ilmetyä. Esiopetusvuoden aikana lapsella on oikeus maksuttomaan esiopetukseen kuuluva oppilashuolto sekä opintososiaaliset edut ja palvelut. Järjestettäessä esiopetusta on huomioitava opetukseen osallistuvien lasten mahdollisuus päivähoitopalveluihin. Vastaavasti järjestettäessä päivähoitoa on huomioitava päivähoidossa olevien lasten mahdollisuus esiopetukseen osallistumiseen. Lähtökohtana esiopetuksen, ohjauksen ja tuen järjestämiselle on huolenpito hyvästä ja turvallisesta päivästä. (Esiopetussuunnitelman perusteet 2010, 9.)

Esiopetuksessa luodaan mahdollisimman suotuisat edellytykset lapsen hyvinvoinnille, kehitykselle ja oppimiselle. Tärkeää esiopetuksessa on turvallisuus ja ilmapiiriin tulisi olla ystävällinen ja lasta kunnioittava. Mikäli oppimisympäristössä havaitaan turvallisuutta tai terveyttä vaarantavia tekijöitä, on niihin puututtava välittömästi. Lapsen esiopetuspäivä tulee järjestää siten, että se rakenteellaan, sisällöillään ja toimintatavoil-

laan luo mahdollisuudet rauhalliseen työskentelyyn, leikkiin ja muuhun toimintaan, yhdessä tekemiseen ja oppimiseen, omaan rauhaan sekä oppimisen ilon ja mielekkyyden kokemuksiin. Mikäli esiopetukseen osallistuva lapsi käyttää lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, tulee lapsen päivä rakentaa kokonaisuudeksi ottaen huomioon esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen tavoitteet. (Esiopetussuunnitelman perusteet 2010, 9.)

Esiopetuksen tarkoituksena on edistää lapsen kehitystä ja tukea häntä oppimaan taitoja ja valmiuksia, joita tarvitaan jokapäiväisessä elämässä. Samalla lapsi myös oppii hankkimaan keinoja ja mahdollisuuksia etsiä ja ratkaista asioita ja kysymyksiä, jotka häntä kiinnostavat. Toisin sanoen esiopetusvuoden aikana tavoitteena on omaksua metakognitiivisia valmiuksia ja oppimaan oppimisen taitoja. Lapsi oppii löytämään sosiaalisissa tilanteissa tarvittavia taitoja yhdessä toisten kanssa. Esiopetus opettaa lasta selviytymään elämässään ja luo lapsen itsenäistymiselle, omatoimiselle oppimiselle sekä monipuolisille vuorovaikutussuhteille pohjan. (Lummelahti 2001, 21.)

2.2 Esiopetuksen laki, säädökset ja suositukset

Lapsille annetaan esiopetusta oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna. Tavoitteena on vahvistaa lasten oppimisedellytyksiä, mikä on osa varhaiskasvatusta. Kunnilla on velvollisuus järjestää esiopetusta. Lapsen ei ole pakko osallistua esiopetukseen, vaan vanhemmat valitsevat esiopetuksen lapselle halutessaan. Esiopetus on maksutonta. Esiopetuksessa käyvällä lapsella on oikeus maksuttomaan kuljetukseen tai lapsen kuljettamista tai saattamista varten myönnettävään riittävään avustukseen, mikäli matka on yli viisi kilometriä tai mikäli matka on lapselle liian vaikea, rasittava tai vaarallinen. (Opetusministeriö 2010.)

Lapsen oppimisen pohjana täytyisi olla lapsen elämä, toiminta ja aistimukset. Esiopetussuunnitelman perusteissa keskeisiksi teemoiksi nostetaan kuitenkin tutkiminen ja pohtiminen. Lapset tutkivat ja pohdiskelevat kyllä luonnostaan kaikenlaisia asioita, mutta heidät täytyisi jättää vapaiksi itse kehitellä ajatuksiaan. Pääpainona täytyisi olla vapaa leikki. Esiopetusvuoden täytyisi olla elämää eikä siitä irrotettuja opetustuokioita. Lasten täytyisi saada tehdä itse havaintoja ja oivalluksia normaalissa elämässään, ei niin, että joku tulee ja opettaa, kuinka hänen tulisi mistäkin asiasta ajatella. Opettajan johtamia opetustuokioita tai oppimislejjiä antoisampaa ja opettavaisempaa lapselle ovat käytännön asiat, kuten leipominen, tiskaaminen tai hiekkalaatikkoleikit.

Opetustuokiot ja oppimispelit usein fyysisesti passivoivat lapsen ulkoisesta toiminnasta älylliseen pohdintaan. (Jantunen 2007, 34-35.)

Lapsen kasvun ja luontaisen oppimisen ja aloitteellisuuden ainekset ovat leikissä. Myöhemmin näistä aineksista on mahdollista johtaa älyllisiä kykyjä. Lapsen oppimisen perustana on leikki. Leikki ja kyky jäljitellä ovat edellytyksiä sille, että lapsi voi oppia jotain menestyksellisesti. Esikouluikäisenä lapsi on erittäin aktiivinen. Tämä näkyy muun muassa siinä, että lapsi on harvoin paikoillaan. Lapsi epäröi, vitkastelee, liioittelee ja yrittää sellaisia asioita, jotka ovat hänelle vielä liian vaikeita. Hän on itsepintainen, vilkas ja kiihtyy helposti. Mieliala vaihtelee. Kasvatuksen pääpiste esiopetusvuonna täytyisi olla tahdon ja tunteen kasvamisen alueilla. Tiedollista kasvatusta täytyisi toteuttaa siten, että se loisi lapselle edellytykset myöhemmälle oppimiselle. Kielellisessä kehityksessä on tärkeää, että lapsi oppii monipuolista puhuttua kieltä ja sitä kautta myöhempää oppimista varten tarvittavia kielellisiä taitoja. Lapsen sanavarasto ja kuvallinen hahmotuskyky kehittyvät parhaiten leikin ja taiteellisen toiminnan kautta. Esiopetusvuoden keskeisimpiä saavutuksia voivat olla turvallisuudentunne, omanarvontunne ja aloitekyky perustoja luovassa merkityksessä. Tiedollisen opetuksen laiminlyöminen on edellä mainittujen tunteiden ja kykyjen kehittämättä jättämistä parempi vaihtoehto lapsen tulevaisuutta ajatellen. Esiopetusvuosi täytyisi olla elävää, jolloin se vastaisi esikouluikäisen lapsen toiminnallisuuden ja elävyyden haasteisiin. Esiopetuksessa toteutuva toiminta täytyisi olla lapsen aloitteellisuutta, kekseliäisyyttä ja vilkkautta kunnioittavaa. Parhaiten ja lapselle luontaisimmin nämä tapahtuvat leikissä. (Jantunen 2007, 35, 44-47.)

Kelpoisia antamaan pääsääntöisesti esiopetusta ovat lastentarhanopettajan tutkinnon suorittaneet tai luokanopettajat. Opetusministeriö voi erityisestä syystä myöntää perusopetuslain mukaan kelpoisuusvaatimuksista erivapauden. Nykyisin näitä kuitenkin myönnetään harvoin. Opetusministeriön suosituksessa ohjataan esiopetusryhmään kuuluvaksi enintään 13 lasta tai 20 lasta, mikäli ryhmässä on opettajan lisäksi toinen koulutettu aikuinen. (Opetusministeriö 2010.)

2.3 Esiopetus Kiuruvedellä

Esiopetuksen järjestämisessä Kiuruvedellä on pitkät perinteet. Kiuruvesi on ollut mukana valtakunnallisessa esiopetuskokeilussa vuosina 1971-1985, jonka jälkeen esiopetusta järjestettiin opetushallituksen luvalla vuoteen 2001. Kunnille säädettiin vel-

voite vuonna 2000 järjestää esiopetusta kaikille alueellaan asuville 6-vuotiaille lapsille. Näin ollen lain kautta taattiin jokaiselle 6-vuotiaalle lapselle oikeus saada kehitystasonsa mukaista esiopetusta vuoden 2001 syksystä alkaen. (Kiuruveden kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma 2009.)

Opetushallitus uudisti tätä varten esiopetussuunnitelman perusteet, jotka tulivat voimaan 19.12.2000 ja niiden pohjalta tehdyt kunnalliset esiopetussuunnitelmat tuli ottaa käyttöön viimeistään syksyllä 2002. Kiuruvesi oli yksi opetushallituksen esi- ja alkuopetuksen kehittämisverkkoon vuonna 1999-2003 kuuluneista kunnista ja otti uuden esiopetussuunnitelman käyttöön jo syksyllä 2001. (Kiuruveden kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma 2009.)

Vuoden 2008 keväällä todettiin, että oli aika arvioida ja edelleen kehittää Kiuruveden kaupungin omaa esiopetussuunnitelmaa. Arviointia tehtiin yhteistyössä päivähoiton ja esiopetukseen osallistuvien opettajien ja erityisopettajien kesken. Opetussuunnitelman valtakunnallisissa perusteissa sosiaaliset taidot ovat osana etiikkaa ja katso-muskasvatusta. Tässä uudistetussa versiossa nostetaan lasten sosiaaliset taidot perusteista poiketen esiopetussuunnitelman ensimmäiseksi ja tärkeimmäksi kohdaksi, koska puutteet lapsen sosiaalisissa taidoissa vaikeuttaa niin lapsen toimimista ryhmän jäsenenä kuin hänen oppimistaan. (Kiuruveden kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma 2009.) Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet uudistettiin vuoden 2011 alusta. Määräys on voimassa toistaiseksi alkaen 1.1.2011. Määräys edellyttää esiopetuksen järjestäjiltä opetussuunnitelman muuttamista. (Opetushallitus 2010.) Uudistetussa esiopetuksen opetussuunnitelmassa kiinnitetään huomiota siihen, miten esiopetus tulisi järjestää.

2.4 Laki lasten päivähoidosta

Päivähoito on yhteiskunnan järjestämä hyvinvointipalvelu, jonka tehtävänä on lapsen hyvinvoinnin edistäminen (Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset 2005, 15). Koska päivähoito koskettaa noin puolta Suomen lapsista, ovat sen mahdollisuudet huomattavat lapsen arkea ja hyvinvointia tukevana paikkana (Paananen 2006, 4).

Päivähoitoa voivat saada lapset, jotka eivät ole vielä oppivelvollisuusikäisiä sekä sitä vanhemmat lapset, mikäli erityiset olosuhteet sitä vaativat eikä hoitoa ole muutoin järjestettävissä. Päivähoito järjestetään siten, että se tarjoaa lapsen kasvatukselle ja

hoidolle sopivan hoitopaikan ja jatkuvat hoidon sinä vuorokaudenaikana, jolloin sitä tarvitaan. Tavoitteena päivähoidolla on tukea päivähoidossa olevien lasten koteja kasvatustehtävässään ja yhdessä kodin kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. Päivähoidon on tarjottava lapselle jatkuvat, lämpimät ja turvalliset ihmissuhteet, lapsen kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa ja lapsen lähtökohdat huomioon ottaen suotuisa kasvuympäristö. (Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36, 2 §.)

2.5 Puistolan päiväkoti

Puistolan päiväkodissa on esikoululaisten aamu- ja iltapäivähoitoa. Esikoululaisilla on mahdollisuus tulla aamuhoitoon kello 6.30 alkaen ja mennä päiväkodista suoraan kouluun ja koulupäivän päätyttyä palata takaisin Puistolan päiväkodin iltapäivähoitoon. Päiväkodissa on 25 hoitopaikkaa esikoululaisille. Henkilökuntaan kuuluu päiväkodin hallinnollinen johtaja, lastentarhanopettaja, kaksi lastenhoitajaa ja tarpeellinen määrä avustavaa henkilökuntaa. (Kiuruveden kaupungin varhaiskasvatuspalvelut 2011.) Esikoululaisilla pääpaino toiminnan sisällössä on leikillä. Talosta löytyy monipuoliset mahdollisuudet erilaisiin leikkeihin, joita ovat muun muassa rooli-, rakentelu- ja liikuntaleikit. Esikoululaisilla on mahdollisuus valita oman mielenmukainen leikki eli lapsi saa ehdottaa mieleistään leikkiä ja siihen pyritään saamaan muita lapsia mukaan. Lapset jaetaan pienryhmiin leikkimään ja toimimaan. Leikinjakotilanteissa apuna on kuvallinen leikkivalikko. Tavoitteena iltapäivässä on sosiaalisuus, jotta lapsi oppisi tulemaan toisten lasten kanssa toimeen ryhmässä. Leikkien ja muun toiminnan ohjauksessa henkilökunta käyttää toimintaperustaista ohjausta. Aikuinen havainnoi aktiivisesti leikkitalannetta ja on tarvittaessa mallintamassa leikkitalanteita ja viemässä leikkiä eteenpäin. Ohjattuihin toimintoihin osallistuminen on vapaaehtoista. (Brandt 2011 ; Hiltunen 2011.)

Puistolan päiväkodissa kasvatuskumppanuutta toteutetaan pääasiassa tuonti- ja hakutilanteissa. Lisäksi käydään perheiden kanssa tarvittaessa vasu-keskustelu. Ennen hoidon aloittamista esikoululaiset käyvät tutustumassa päiväkotiin. Tärkeimmät asiat tiedotetaan erillisillä tiedotteilla. (Puistolan päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2010.)

3 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Tutkimuksemme teoreettisina lähtökohtina eli viitekehyksenä toimii ympäristön merkitys lapsen kasvulle ja kehitykselle, kasvatuskumppanuus, perhe ja arki sekä sosiaalinen tuki perheen näkökulmasta. Luettuamme haastatteluaineistomme läpi useaan kertaan nousi juuri ympäristön merkitys uutena näkökulmana työhömme. Pohdimme tätä lapsen kokonaispäivän kannalta. Nykyisessä toimintamallissa lapsi toimii ja on osallisena kahdessa toimintaympäristössä hoito- ja esiopetuspäivän aikana.

3.1 Ympäristön merkitys lapsen kasvulle ja kehitykselle

Lapsen kehityksen keskeisenä osana ovat kokemukset yhteisön jäsenyydestä. Esiopetusryhmä fyysisine tiloineen on lapselle myös sosiaalinen ympäristö. Esiopetuksessa lapsi samastuu omaan kulttuuriin, sekä ryhmän muihin lapsiin. Sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, leikin kautta lapsi rakentaa mentaaliset mallit kielen ja muiden kulttuuristen merkityksien kautta. Sosiaalista vuorovaikutusta tukee varhaiskasvatuksen fyysinen ympäristö ottaen samalla vaikutteita kulttuuriympäristöstään eli muun muassa vallalla olevista arvoista ja asenteista. Paikka ei Husun (2010, 9) mukaan ole objektiivinen fakta, vaan ihmisen tiedoista, kokemuksista ja inhimillisistä tulkinnoista merkityksensä saava ilmiö. Sama tila voi tuottaa erilaisia kokemuksia eri ihmisille. Sinänsä neutraaliin tilaan liitetään inhimillisiä, yksilöllisiä ja subjektiivisia merkityksiä, tunteita, muistoja, toiveita ja pelkoja. Näin tilasta tulee jokaiselle henkilökohtaisesti merkityksellinen paikka. Myös Derrin (2005) mukaan sosiaalinen ulottuvuus vaikuttaa fyysisen ympäristön kokemiseen. Kaikki samassa ympäristössä toimivat lapset eivät suinkaan koe ympäristöään samalla lailla. (Husu 2010, 9.)

Kiuruvedellä esiopetus ja päivähoito toimivat omina yksiköinä. Perheet voivat valita lapselle, joka tarvitsee päivähoitoa esiopetuspäivän lisäksi hoitopaikaksi Puistolan päiväkodin, jossa on 25 hoitopaikkaa tai perhepäivähoidon. Lapsi kuljetetaan hoitopaikasta esiopetukseen Metsäkoululle linja-autolla ja takaisin. Lapsella on kokonaispäivää ajatellen kaksi erillistä toimintaympäristöä sekä jopa kolme ryhmää.

”Lapsi tarvitsee jaloilleen vapaita kenttiä, joilla juosta ja leikkiä; hän tarvitsee ajatukselleen avaria leikkitiloja, turvallisen ja rikkaan ja huikean maailman, jonka ympäristö hänelle avaa” (Keskinen & Virjonen 2004, 192). Ympäristöllä on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksen käytännöille. Ekologiset kehitysteoriat edustavat ympäristön huomi-

oonottavaa ajatustapaa. Ne myötävaikuttavat siihen, että varhaiskasvatuksessa korostuu välittömien tekijöiden vaikutus lapsen kehitykseen ja hyvinvointiin.

Koti ja päivähoido muodostavat yhdessä lapsen välittömän elinympäristön, jossa eri toimijoiden vuorovaikutus ja yhteistoiminta suuntaavat lapsen hyvinvointia. Kasvatuksellisten tarpeiden arvioinnissa huomiota on kiinnitetty tekijöihin laajojen ekologisten tasojen kautta. Tällaisina tasoina voidaan pitää yhteiskunnassa vallitsevaa kulttuuria, arvoja ja politiikkaa. Ekologinen orientaatio merkitsee dynaamista vuorovaikutussuhdetta lapsen ja ympäristön välillä. Lapsen jokapäiväinen kasvatus perustuu tietoon hänen yksilöllisistä piirteistään ja ympäristöstä, jonka vaikutuksessa hän elää. (Keskinen & Virjonen 2004, 192-193.)

Toimintaympäristö koostuu fyysisestä, toiminnallisesta, psyykkisestä, sosiaalisesta, pedagogisesta ja kulttuurisesta toimintaympäristöstä. Toimintaympäristöä arvioidessa huomioidaan, kuinka hyvin se tukee yksittäisen lapsen ja koko ryhmän tarpeita. (Koivula 2004, 179.) Käsittelemme fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintaympäristöä tarkemmin, koska nämä toimintaympäristöt nousivat tutkimuksemme aineistosta esille.

3.1.1 Fyysinen ja psyykinen toimintaympäristö

Fyysisellä toimintaympäristöllä tarkoitetaan niitä konkreettisia ja rakenteellisia tekijöitä siinä toimintaympäristössä, jossa lapsi on päivähoidossa. Fyysiseen toimintaympäristöön kuuluvat päivähoitopaikan konkreettinen rakennus ja siihen liittyvä piha-alue. Lasten kehitystä ja toimintaa tukee hyvä toiminnallinen ympäristö. Hyvää ympäristöä luodessa, kannattaa huomiota kiinnittää visuaalisiin eli näönvaraisiin ja liiallisiin auditiivisiin eli äänentason ärsykkeisiin. (Koivunen 2009, 179-180.)

Varhaiskasvatuksen ensisijaisena tavoitteena on edistää lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia. Kun lapsi voi hyvin, hänellä on mahdollisimman hyvät kasvun, oppimisen ja kehittymisen edellytykset. Hän nauttii yhdessäolosta lasten ja kasvattajien yhteisössä sekä kokee iloa ja toimimisen vapautta kiireettömässä ja turvallisessa ilmapiiressä. Lapsi on kiinnostunut ympäristöstään ja hän voi suunnata energiansa leikkiin, oppimiseen ja arjentoimiin itselleen sopivin haastein. Hyvinvoinnin edistämiseksi lapsen terveyttä ja toimintakykyä vaalitaan ja lapsen perustarpeista huolehditaan. Lapsi kokee, että häntä arvostetaan, hänet hyväksytään omana itsenään, hän tulee kuuluksi ja nähdyksi ja hän saa vahvistusta terveelle itsetunnolle. Lapsi uskaltaa yrittää ja

oppii sosiaalisia taitoja. Lapsi kohdataan yksilöllisten tarpeiden, persoonallisuuden ja perhekulttuurinsa mukaisesti ja hän kokee olevansa tasa-arvoinen riippumatta sukupuolestaan, sosiaalisesta tai kulttuurisesta taustastaan tai etnisestä alkuperästään. Lapsen hyvinvointia varhaiskasvatuksessa edistävät mahdollisimman pysyvät ja turvalliset ihmissuhteet. Lapsen suhteita vanhempiin, kasvattajiin ja muihin lapsiin vaalitaan, ja hän kokee kuuluvansa vertaisryhmään. Varhaiskasvatus toteutuu kokonaisuutena, jossa hoito, kasvatus ja opetus nivoutuvat toisiinsa. Nämä varhaiskasvatuksen ulottuvuudet painottuvat. (Varhaiskasvatussuunnitelma 2005, 15.)

Esiopetuksen tehtävänä on edistää lapsen kasvua ihmisyyteen ohjaamalla lasta vastuulliseen toimintaan, yhteisesti hyväksytyjen sääntöjen noudattamiseen ja toisen ihmisen arvostamiseen. Myönteiset oppimiskokemukset vahvistavat lapsen tervettä itsetuntoa sekä niiden tulee tarjota lapselle mahdollisuuksia monipuoliseen vuorovaikuttamiseen muiden ihmisten kanssa. Lapsen kokemusmaailmaa rikastutetaan ja häntä autetaan suuntautumaan uusiin kiinnostuksen kohteisiin. (Esiopetussuunnitelman perusteet 2010, 6.)

Puistolän päiväkotii toimii Kiuruveden keskustassa Niemistenkadulla vanhassa kaksikerroksisessa puutalossa. Talossa on ollut monenlaista toimintaa; lääkärin vastaanottoa paikka ja heidän kotinsa sekä toimintaa kokopäiväkotina. Avoin päiväkotii ja esikoululaisten aamu- ja iltapäivähoito aloitti toimintansa talossa vuonna 1994. Myös koululaisten aamutoiminta järjestetään Puistolassa. Puistolän tilat ovat laajat, sekä ylä- että alakerrassa on useita huoneita, mikä mahdollistaa esikoululaisten jakaantumisen pienryhmiin, jolloin leikit sujuvat rauhallisemmin. Puistolän päiväkodin piha mahdollistaa monipuolisen liikkumisen lapsille. Käytössä on sekä pienemmille että isommille lapsille suunnitellut kiipeilytelineet ja liukumäet. Myös hiekkalaatikot, leikkimökit ja kiikut löytyvät piha-alueelta. (Brandt 2011 ; Hiltunen 2011.)

3.1.2 Sosiaalinen toimintaympäristö

Laine (2002) määrittelee sosiaaliset suhteet ihmisten välisiksi vuorovaikutussuhteiksi. Muita samaa asiaa tarkoittavia käsitteitä ovat vertais-, toveri-, kaveri- ja ystävyysuhteet. Lasten välisistä vertaissuhteista puhuttaessa tarkoitetaan suunnilleen samanikäisten lasten ryhmää. Alle kouluikäisille lapsille tyypillisimpiä vertaisryhmiä ovat päiväkotii- ja esiopetusryhmä. Kouluikäisten lasten tyypillisin vertaisryhmä on koulu-luokka. Strandellin (1995) mukaan lapset toimivat toisilleen sosiaalisina malleina. Toisten lasten tekemisiä ja kokemuksia vertaillaan omiin. Lapset tutustuvat näin sosi-

aalisen ympäristön toimintaan ja oppivat tapoja osallistua siihen. Samalla heidän identiteetti muokkautuu. (Pollari & Vatjus 2007, 8.)

Tärkeä osa lasten voimavaroja ovat sosiaaliset suhteet. Niiden saavutettavuudella ja laadulla on merkitystä lapsen hyvinvoinnille. Päivähoidossa vertaisryhmän merkitys lapselle korostuu vapaan vuorovaikuttamisen tilanteissa. Nämä tilanteet ovat lasten leikkitilanteita, joissa lapset ovat omimmillaan. Leikki on lapsen aktiivisuuden perusmuoto, lapsuuden luonteen aito ilmentymä. Toimintamuotona leikillä on itseisarvoa ja merkitystä lapselle sellaisenaan. Leikkiä voidaan arvioida myös oppimisen näkökulmasta. Leikki on luonteeltaan sosiaalista toimintaa ja vertaisryhmä vaikuttaa leikin kulkuun. Lasten keskinäisellä vuorovaikutuksella tiedetään olevan merkitystä lapsen sosiaalisten taitojen oppimiseen ja opitun taidon hyödyntämiseen. Vertaissuhteissa omaksutuilla taidoillaan, tiedoillaan, asenteillaan ja koetuilla asioilla on vaikutusta lapsen välittömälle ja tulevaisuuteen kantavalle hyvinvoinnille. Lapset oppivat vertaissuhteissa toisiltaan, jolloin oppimisen tapa on sosiaalinen eli oppiminen tapahtuu yhdessä toimimisen sivutuotteena. (Paananen 2006, 17.)

Professori Liisa Keltikangas-Järvinen (2010, 38-39) kuvaa sosiaalisuutta pienellä lapsella yhdeksi luonnon parhaimmista lahjoista. Se on synnynnäinen temperamentti, joka voidaan määritellä tarkoittamaan sitä, miten palkitsevaa ihmiselle on toisten ihmisten seura. Se miten pieni lapsi lähestyy uusia sosiaalisia tilanteita, ei siis ole osoitus lapsen perusturvallisuudesta tai sen puutteesta, ei vanhempien liian tiukasta tai liian sallivasta kasvatuksesta eikä kodin ilmapiiristä. Se on osoitus lapsen omasta synnynnäisestä temperamentista. Professori Liisa Keltikangas-Järvinen kirjoittaa kirjassaan ”Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot lapsen sosiaalisuudesta suhteessa sosiaaliseen ympäristöön”: niin paradoksaaliselta kuin se kuulostaakin, lapsen sosiaalisuus ei oikein missään ikävaiheessa korreloi voimakkaasti hänen asemaansa toveripiirissä. Toverisuosio on monimutkainen asia ja vain esikouluikässä sosiaalisuudella ja toverisuosiolla on lievä yhteys. Ympäristö antaa sosiaaliselle lapselle parhaan mahdollisen positiivisen palautteen. Tilanne on päinvastainen, jos lapsen sosiaalisuus on matala. Nämä lapset tarvitsisivat sitä palautetta, jota sosiaalinen lapsi saa ja jota hän ei edes niin suurella määrällä tarvitse. Sitä palautetta matalan sosiaalisuuden omaava lapsi ei kuitenkaan saa. (Keltikangas-Järvinen 2010, 38-39.)

Kokonaisvaltaisesti laadukkaiden toimintaympäristöjen merkitykset ovat lapsen kokonaispäivän kannalta tärkeitä tekijöitä. Niiden lisäksi kodin ja kasvatusyhteisön yhteistyö vaikuttaa lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen. Yhteistyötä edistävänä tekijänä tulisi olla avoin ja aktiivinen dialogi kodin ja kasvatusyhteisön välillä.

3.2 Perheiden kanssa tehtävä yhteistyö ja kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuutta käytetään päivähoidossa menetelmänä kodin ja hoidon välisessä yhteistyössä. Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhempien ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden tietoista sitoutumista ja toimimista lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Sen tavoitteena on, että lapsi oman elämänsä koki jana ja toimijana tulee nähdä, ymmärretä ja kannatella kokonaisvaltaisesti. (Kaskela & Kekkonen 2006, 17.) Varhaiskasvatuksen rooli on merkittävä työssäkäyville vanhemmille vanhemmuutta tukevana palveluna, koska puolet työssäkäyvistä vanhemmista on lähes päivittäin tekemisissä varhaiskasvatuspalvelujen kanssa. Kasvatuskumppanuudessa vanhemmilla on ensisijainen kasvatusoikeus ja vastuu. Kumppanuus on lähtöisin lapsen tarpeista, joten varhaiskasvatustoiminnassa lapsen etu ja oikeudet ohjaavat toiminnan sisältöä. (Rönkä, Malinen & Lämsä 2009, 70, 73.)

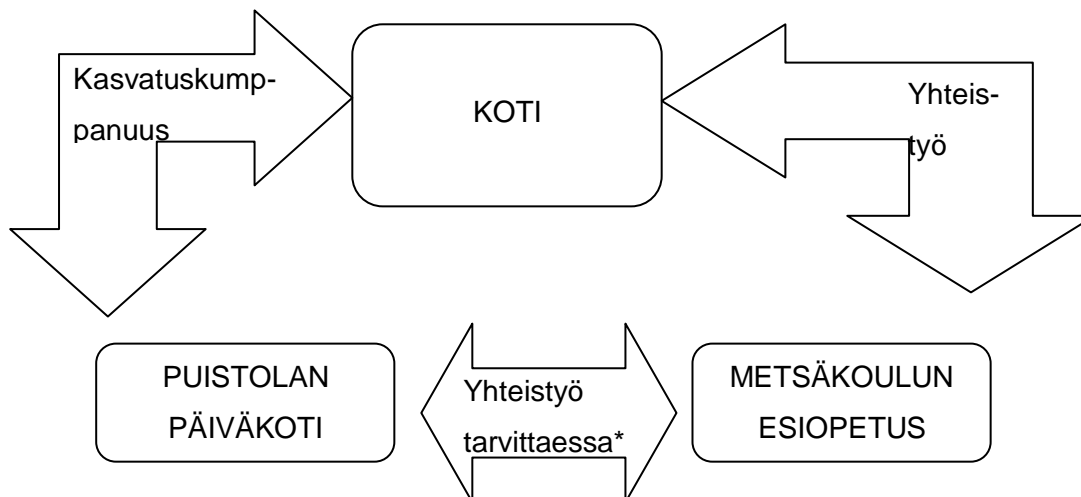
Lapsen päivittäiseen hoitoon ja kasvatukseen yhdessä vanhempien kanssa osallistuvat varhaiskasvatuksen työntekijät. Kasvatuskumppanuudessa työntekijä asettuu vanhemman rinnalle. Hän ei ensisijaisesti tue vanhempaa, vaan luo vanhemmalle kokemusta siitä, että työntekijät toimivat lasta koskeissa asioissa yhteisymmärryksessä vanhemman kanssa. Kun kasvatuskumppanuus on toimiva, varhaiskasvatusympäristö ja koti etsivät yhteistä ymmärrystä siitä, miten erilaisissa varhaislapsuuden kehitysympäristöissä ja verkostoissa elävälle lapselle voidaan turvata ehjän kasvun, kehityksen ja oppimisen perusta. Kasvatuskumppanuudessa lapsen kaksi kasvupaikkaa muodostavat lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista eheyttä vahvistavan kokonaisuuden. Kasvatuskumppanuutta ohjaavia periaatteita ovat kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi. (Kaskela & Kekkonen 2006, 20-21, 24, 32-40.) Esiopeutuksessa kasvatuskumppanuus käsite ei ole käytössä, vaan puhutaan perheiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä.

Lapsen kasvun tukemisen lisäksi laki lasten päivähoitosta (1973/36, 2a §) määrittelee päivähoiton henkilöstölle velvollisuuden tukea vanhemmuutta. Vanhemmuuden tukemisessa otetaan huomioon perheen yksilölliset tarpeet (Koivula 2004, 77.) Kodin ja päiväkodin yhteistyö on hyvin tärkeää, koska suurin osa lapsen kasvatuksesta tapahtuu kotikasvatuksena. Yhteistyön avulla pyritään takaamaan, että lapsen kasvatusta hänen eri elämäntilanteissaan olisi mahdollisimman yhdenmukaista. (Heikkilä & Välimäki 2005, 11.)

Kasvatustyössä tarvitaan varhaiskasvatuksen työntekijöiden asiantuntijuuden lisäksi lapsen vanhempien asiantuntijuutta (Koivunen 2009, 156). Jaetusta asiantuntijuudesta puhutaan silloin, kun kahden asiantuntijan tietämys yhdistetään. Jaettu asiantuntijuus on prosessi, jossa useat ihmiset jakavat tietoon, suunnitelmiin ja tavoitteisiin liittyviä voimavarojaan saavuttaakseen päämäärän, johon yksittäinen ihminen ei kykene (Karila & Nummenmaa 2001, 23.) Varhaiskasvatuksessa työntekijän asiantuntijuus koostuu kasvatukseen, lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvästä tiedosta. Vanhempien asiantuntijuus on yksilökohtaisempaa, omaan lapseen kohdistuvaa tietoa. (Koivunen 2009, 156.)

Ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta ja lapsen tuntemuksesta on lapsen huoltajalla. Kotien kasvatustehtävää tukee esiopetuksen henkilöstö, joka myös osaltaan vastaa lapsen kasvatuksesta esiopetuksen aikana. Vuorovaikutus kodin ja koulun välillä lisää opettajan tuntemusta lapsesta ja hänen lähtökohdistaan. Tätä tietoa opettajan tulee hyödyntää esiopetusta suunniteltaessa ja toteutettaessa. Yhteistyön kehittämisen vastuu on esiopetuksen järjestäjällä. Edellytyksenä yhteistyölle on henkilöstön oma aktiivisuus ja aloitteellisuus. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010, 33.)

Kiuruvedellä esioppilaiden perheet tekevät yhteistyötä koulun ja päivähoidon kanssa erikseen. Esiopetuksessa yhteistyötä tehdään reissuvihkojen ja tarvittaessa soitetaan ja käydään varttikeskustelut perheiden niin halutessa. Päivähoidossa kasvatuskumppanuus toteutuu sisällöllisenä toimintamallina. Käytännössä se tarkoittaa päivittäisiä keskusteluja tuonti- ja hakutilanteissa. Lisäksi käytössä on vasu-asiakirja sekä tarvittaessa tiedotteet. Seuraavassa kuviossa on hahmotettu selkeämmäksi kodin, esiopetuksen ja päivähoidon yhteistyötä.

KUVIO 2. Kodin, päivähoiton ja esiopetuksen yhteistyö

*Jos lapsella erityistuen tarvetta ja vanhempien suostumus tiedonsiirtoihin päivähoiton ja koulun välillä.

3.3 Perhe ja arki

”Perheen muodostavat yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa olevat tai parisuhteensa rekisteröineet henkilöt ja heidän lapsensa, jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä avio- ja avopuolisot sekä parisuhteensa rekisteröineet henkilöt, joilla ei ole lapsia. Lapsiperheitä ovat perheet, joissa kotona asuu vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi.” (Tilastokeskus 2010.)

Aika ja ajankäyttö ovat jokapäiväistä perhe-elämää. Vanhemmat järjestävät arkeaan sopimalla esimerkiksi mihin aikaan työpäivä päättyy ja kuka hakee lapset hoidosta ja milloin. (Rönkä & Kinnunen 2002, 43-45.) Arkea rytmittämässä ovat vanhempien työajat, lasten hoito- ja kouluajat, harrastukset, ulkoilu, ruokailu ja nukkumarytmi. Lapset kokevat arkeaan lähtemisten ja tulemistensa kautta. Perheiden arjessa kamppaillaan usein työn ja perheen sekä muiden elämänalueiden yhteensovittamisesta sekä ajan riittävyydestä asioille, joita pidetään tärkeinä. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 15-16.) Lasten arjessa aika pitäisi jakaa siten, että se sisältäisi oikeassa suhteessa koti-, hoito-, koulu- ja harrastusaikaa. Tämän jaottelun ulkopuolella on sitä niin sanottua normaalia arkea, joka on erityisen tärkeää. Lasten elämässä aikakriisit ovat näkymättömiä, vaikka päivähoiton, koulun tai asuinpaikan vaihtaminen voi mullistaa kaiken siihen asti edeltäneen elämän. Todennäköisesti lasten aikakriisit voivat olla myös

aivan muuta kuin mitä aikuiset kuvittelevat lasten elämän solmukohdiksi. (Rönkä & Kinnunen 2002, 43-45.)

Nykyperheiden arjen keskeisiä ulottuvuuksia ovat tunteet, toiminnot ja aika Röngän ja Korvelan kansainvälisen katsauksen mukaan. Nykyään perheiden arki koostuu perheenjäsenten välisestä tunteiden siirrännästä, tunnetyöstä ja ilmapiirin luomisesta sekä käytänteiden ja rutiinien yhteensovittamisesta. Arkea tuotetaan ja rakennetaan jatkuvasti yhteiskunnan muodostamisessa puitteissa poimien kulttuurin tapoja ja perinteitä. Arkea ei nykypäivänä kuvaa maatalousyhteiskunnalle ominainen selviytymistaistelu jokapäiväisestä leivästä, vaan kärjistäen sanottuna kamppaillaan siitä, että perhe ja työ sekä muut tärkeät elämänalueet saadaan sovitettua yhteen. Ajan riittävyys näihin ei ole itsestään selvä. Haastavimmiksi hetkiksi arjessa muodostuvat erilaiset siirtymätilanteet. Näitä siirtymiä ovat esimerkiksi aamulähdöt ja kotiintulot, jolloin siirrytään kodista toisiin toimintaympäristöihin tai palataan muista ympäristöistä kotiin. (Rönkä ym. 2009, 13, 16.)

Hyvän arjen turvaaminen on parasta hyvinvointipolitiikkaa. Perhepolitiikan sijasta pitäisi puhua arkipolitiikasta. (Jokinen 2006.) Hyvin toimivat perheet ovat perheitä, joissa vanhemmilla on perheen ulkoinen ja sisäinen tasapaino. Kielteisiä tunteita siirtyy vähemmän perheenjäsenten välillä, koska perheessä käsitellään ja suodatetaan tunteita avoimesti ja vanhemmilla on kyky nollata työpaineita. Kommunikointi ja kuuntelu ovat merkityksellisiä tekijöitä perheen sisäisessä vuorovaikutuksessa. Perheenjäsenet ovat tasavertaisia, he viettävät yhteistä vapaa-aikaa ja arjen hallinta on sujuvaa. (Rönkä 2006.) Vanhempien tukeminen ja elämäntasapainoon saattaminen tukevat lapsen kasvualustaa ja hyvinvointia (Keskinen & Virjonen 2004, 195).

3.4 Sosiaalinen tuki perheen näkökulmasta

Sosiaalinen tuki sisältää tietotuen, tunnetuen, käytännön tuen ja vertaistuen Viljamaan (2003) mukaan. Tietotuki on neuvoja, tietoa ja apua ongelmien ratkaisuun. Tunnetuki ilmenee pitämisenä, empatiana ja rakkautena. Käytännön tuki on suoranaista apua sitä tarvittaessa. Vertaistuella tarkoitetaan pohdintaa ja ajatustenvaihtoa samassa elämäntilanteessa olevien kanssa. (Pirainen 2009.)

Sosiaalisen tuen ydin on Cobbin (1976) mukaan sen stressiä lieventävä vaikutus. Tätä kautta saadaan myönteisiä vaikutuksia yksilön sosiaaliseen, psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin. Hänen mukaansa sosiaalinen tuki on informaatiota, joka saa

ihmisen uskomaan olevansa rakastettu ja kunnioitettu sekä osa vastavuoroisuuteen perustuvaa verkosto. Nutbeam on vuonna 1986 määritellyt sosiaalisen tuen yhteisöjen yksilöille ja ryhmille tarjoamaksi avuksi joka auttaa niitä selviytymään rasittavista elämäntilanteista. Hänen mukaansa sosiaaliseen tukeen kuuluvat emotionaalinen, tiedollinen ja aineellinen tuki sekä palvelut. Useiden henkilöiden kuten Caplanin (1974), Thoitsin (1982), Gottlieb (1983) sekä House ja Kahnin (1985) määritelmässä sosiaalinen tuki on ihmisten välistä vuorovaikutusta, jossa annetaan ja saadaan aineellista, toiminnallista, tiedollista, emotionaalista sekä henkistä tukea. Tämä määritelmä korostaa tuen vuorovaikutuksellista luonnetta. (Hartikainen, Kempainen, Toivanen 2010, 19-21.)

Schaefer on työtovereineen (1981) jakanut sosiaalisen tuen emotionaaliseen, aineelliseen ja tiedolliseen tukeen. Emotionaaliseen tukeen sisältyy läheisyyden, liittymisen ja arvostuksen saamisen tunteet sekä kyvyn uskoutua ja luottaa ihmisiin. Se tarkoittaa saatua ja annettua mahdollisuutta tunteiden ja kokemusten jakamiseen sekä lisäksi rohkaisevaa ja arvostavaa palautetta. Emotionaalinen tuki sisältää rakkauden, sympatian ja hyväksymisen, joita ihmiset odottavat saavansa tärkeiksi kokemuksiltaan henkilöiltä. Lisäksi siihen kuuluu luottamuksellisuus, rehellisyys ja tieto saatavasta avusta ja tuesta. (Hartikainen ym. 2010, 19-21.)

Yksilön mukautuessa erilaisiin muutoksiin on sosiaalisella tuella keskeinen vaikutus selviytymiseen. Sosiaalinen tuki auttaa selviytymään koettelemuksista toimimalla puskurina tai voimavarana. (Piiainen 2009.) Kasvatuksen jatkuvuus on tärkeää ja sen toteutumista on syytä pohtia siirtymävaiheiden organisoinnissa ja pohdittaessa ryhmien jakamista eri ohjaajille. Etenkin lapset, joilla on vaikeuksia, hyötyvät kiinteästä muodostuneen ryhmän tuesta. Näin ollen juuri heidän kohdallaan on syytä välttää tarpeettomia muutoksia sillä edellytyksellä, että ohjaaja on kyennyt luomaan lapsen hyvän suhteen. (Helenius & Korhonen 2008, 63).

Fehrin ja Pehrlmanin (1985) mukaan sosiaalista tukea saadakseen ihmisen on kulluttava johonkin sosiaaliseen verkkoon, esimerkiksi perheeseen tai ystäväpiiriin. Casse jakaa nämä sosiaalisen tuen toteuttajat primaari-, sekundaari- ja tertiaaritasoon sosiaalisten suhteiden läheisyyden perusteella. Primaaritasoon tukirakenteeseen kuuluvat oma perhe ja läheisimmät. Sekundaaritasoon kuuluvat ystävät, sukulaiset ja naapurit. Tertiaaritaso koostuu viranomaisista ja tuttavista. Sosiaalinen tuki voi siis olla sekä maallikon että ammatti-ihmisen antamaa. (Noppiari 2008, 73-75.)

Sosiaalinen tuki voidaan jakaa Veijolan mukaan emotionaaliseen, tiedolliseen ja konkreettiseen tukeen. Emotionaalisella tuella tarkoitetaan kuuntelua, myötäelämistä ja palautteen antamista. Tiedollisella tuella tarkoitetaan informaation antamista, ohjausta ja neuvontaa. (Veijola 2004, 97.) Kehitysnäkökulmasta tarkasteltuna sosiaalisen tuen nähdään olevan yhteydessä yksilön persoonalliseen ja sosiaaliseen kehitykseen. Tällöin sosiaalisella tuella on ihmisen elämänkaaren läpi jatkuva merkitys terveyden ja kehityksen komponenttina. (Salmela 2006, 27.)

Sosiaalinen tuki meidän tutkimuksessamme on emotionaalista tukea, tiedollista ja konkreettista tukea. Sosiaalinen tuki voidaan myös rinnastaa kasvatuskumppanuuden kanssa perheen saamaksi tueksi ja yhteistyöksi, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa kodin ja varhaiskasvattajien välillä. Tiedollisena tukena tutkimuksessamme on tieto, jota perhe saa lapsensa esiopetus- ja hoitopäivästä liittyen lapsen kokonaispäivään, oppimiseen sekä sosiaalisiin tilanteisiin hoito- ja esiopetuspäivän aikana. Konkreettisenä tukena ovat käytännönjärjestelyt suhteessa hoito- ja esiopetuspäivään.

Tutkimuksessamme sosiaalisen tuen käsite nojaa edellä esitettyihin määritelmiin. Perheiden selviytymiseen vaikuttaa sen sisäinen vuorovaikutus ja ulkopuoliset sosiaaliset suhteet. Perheet saavat tiedollista, konkreettista ja emotionaalista tukea päivähoidosta ja esiopetuksesta. Perheitä tukemalla ja lisäämällä heidän tietotaitoaan, antamalla tukea, ohjausta ja kuuntelemalla luodaan edellytykset lapsen myönteiselle kehitykselle. Tärkeää auttamisessa ja tukemisessa on, että ymmärretään myös perheen motivaatiot ottaa tukea vastaan. (Waldén 2006, 61.)

4 TUTKIMUSMENETELMÄ

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen lähtökohtana pidetään todellisen elämän kuvaamista. Kohteen tutkiminen tehdään mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja aineisto hankitaan todellisissa ja luonnollisissa tilanteissa. Parhaiten aineisto saadaan tekemällä havaintoja sekä keskustelemalla. Apuna voi lisäksi käyttää erilaisia lomakkeita. Koska arvot muokkaavat sitä, mitä ja miten yritämme ymmärtää tutkimaamme ilmiötä, ei tutkija voi olla ottamatta huomioon arvolähtökohtia. Objektiivisuuden saavuttaminen perinteisessä mielessä on mahdotonta, koska tutkija ja saatu aineisto nivoutuvat saumattomasti toisiinsa. Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena tosiasioiden löytäminen ja paljastaminen eikä niinkään jo löydettyjen tosiasioiden todentaminen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 152, 155.)

Analyysitapana kvalitatiivisessa tutkimuksessa käytetään induktiivista eli aineistosta lähtevää tai deduktiivista eli teorialähtöistä sisällön analyysia. Induktiivisessa sisällön analyysissa aineistoa tarkastellaan yksityiskohtaisesti eikä tutkija voi vaikuttaa siihen, mitä tärkeitä asioita aineistosta nousee esille. Metodeina aineistoa hankkiessa käytetään muun muassa teemahaastatteluja, ryhmähaastatteluja ja osallistuvaa havainnointia, koska näiden menetelmien avulla tutkittavien näkökulmat tulevat parhaiten esille. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti. Tärkeää laadullisessa tutkimuksessa on se, että tutkimus voidaan toteuttaa joustavasti ja etukäteissuunnitelmia tarvittaessa muuttaen, esimerkiksi olosuhteiden muuttua. Aineisto myös käsitellään ainutlaatuisena ja sen tulkinta toteutetaan sen mukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2005, 152, 155.)

Tutkimuksessamme halusimme tutkia haastateltavien vanhempien subjektiivisia kokemuksia ja näkemyksiä. Tämän takia valitsimme tutkimusmenetelmäksi kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimusmenetelmän. Tämän menetelmän pyrkimyksenä on mahdollisimman kokonaisvaltaisesti tutkia kohdetta, koska menetelmän pohjalla on todellisen elämän kuvaaminen (Hirsjärvi & Hurme 2007, 157).

4.1 Tutkimustehtävä

Tutkimustehtävänäimme oli saada tietoa siitä miten perheet kokevat varhaiskasvatuspalveluiden vastaavan perheiden tarpeisiinsa esiopetusvuoden aikana. Tutkimuksemme kohteena olivat perheet, joissa on lapsi, joka tarvitsee päivähoitopalvelua

esiopetuspäivän lisäksi. Luvan tutkimusta varten haimme Kiuruveden varhaiskasvatustoimintajohtajalta (liite 1). Luvan saatuaamme lähetimme haastattelupyynnöt tutkimukseen valituille perheille Puistolán päiväkodin välityksellä (liite 2). Tutkimuksessamme etsimme vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- 1) Millaista tukea perhe on saanut lapsensa esiopetusvuonna päivähoiton ja esiopetuksen henkilökunnalta?
- 2) Miten perhe on kokenut kasvatuskumppanuuden toteutuvan?
- 3) Millaisena perhe on kokenut lapsensa kokonaispäivän esiopetusvuonna?

Ensimmäisellä kysymyksellä selvitimme sitä miten perheet kokevat konkreettiset käytännönjärjestelyt liittyen päivähoitoon ja esiopetukseen. Ensimmäinen kysymyksemme liittyi perheen saamaan tukeen lapsensa esiopetusvuonna. Käytännönjärjestelyinä nämä tuet ovat sekä päivähoitossa että esiopetuksessa, ryhmäjaot, kuljetukset ja aikataulut sekä tiedottamiseen liittyvät käytännöt sekä esiopetuksessa että Puistolán päiväkodissa. Tällä kysymyksellä pyrimme saamaan myös tietoa siitä, mitä mahdollisia ongelmia asiaan liittyi ja millaiset asiat tiedonkulussa ovat toimivia. Toisella kysymyksellä selvitimme perheiden kokemuksia siitä, miten kasvatuskumppanuus toteutuu näissä toimintaympäristöissä. Kolmannella kysymyksellä hankimme tietoa siitä, mitä perheet ajattelevat lapsensa kokonaispäivästä (liite 3).

4.2 Teemahaastattelu

Teemahaastattelu on avoin ja puolistrukturoitu haastattelu, jossa edetään tiettyjen keskeisten etukäteen valittujen teemojen ja tarkentavien kysymysten mukaan. Metodologisesti teemahaastattelussa painotetaan sitä, miten ihmiset tulkitsevat asioita ja millaisia merkityksiä he niille antavat sekä sitä, miten merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. Teemahaastatteluilla pyritään löytämään vastauksia tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimustehtävän tai ongelmanasettelun mukaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.) Teemahaastattelussa haastateltava ei vastaa kysymyksiin siten, ettei hän pyrkisi saamaan käsitystä siitä, mihin kysymyksillä pyritään (Alasuutari 2001, 149). Vaikka teemahaastattelu etenee tiettyjen teemojen mukaisesti, ei ole oleellista, että kaikille haastateltaville esitettäisiin kaikki kysymykset samassa järjestyksessä kuin toisillekin. Haastattelu on vuorovaikutuksellista toimintaa, jossa sekä haastateltava että haastattelija vaikuttavat toinen toisiinsa. Se on osa normaalia elämää, joten haastattelutilanteeseen vaikuttavat lisäksi normaalit sosiaaliset, fyysiset ja kommuni-

kaatioon liittyvät asiat. Ominaista haastattelulle ovat seuraavat seikat; 1) ennalta suunniteltu, 2) haastattelijan ohjaama ja alulle laittama, 3) haastateltavan motivointi ja haastattelun ylläpito on haastattelijan vastuulla, 4) haastattelija tietää oman roolinsa, jonka haastateltava oppii ja 5) haastateltavan luottamus siihen, että hänen haastattelunsa käsitellään luottamuksella. (Eskola & Suoranta 2000, 85-86.)

Teemahaastattelun valitsimme aineistonkeruutavaksi siksi, että aiheenamme ovat perheiden kokemukset, jolloin tiettyjen etukäteen valittujen teemojen ympärillä vapaamuotoisesti liikkuva haastattelu on paras vaihtoehto. Lisäksi teemahaastattelua puoltaa näytteen tarkoituksenmukaisesti valittu pieni koko.

4.3 Sisällön analyysi

Laadullista sisällönanalyysia on alettu käyttää tieteellisten ongelmien ratkaisemisessa 1950-luvulla sosiaalitieteissä. Laadullista sisällönanalyysia puolustavan Weberin mukaan millä tahansa analyysimenetelmällä voi saada yksinkertaiselta näyttävän tuloksen, jos sitä ei osata käyttää tarkoituksenmukaisesti. Sisällönanalyysi ei ole pelkistään aineiston keruu- ja luokittelumenetelmä, jonka kautta samaa muistuttavat asiat nivotaan yhteen, vaan sillä voidaan kehittää ymmärrystä kommunikaatiosta. Sisällönanalyysilla voidaan analysoida dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Se on tapa järjestää, kvantifioida ja kuvailla ilmiötä. Teschin mukaan laadullinen sisällönanalyysi päättyy siihen, kun kysytään, kuinka monta kertaa jokin asia ilmenee aineistossa. On kyse laadullisesta sisällönanalyysista, kun tutkitaan mitä silloin tapahtuu. (Kyngäs & Vanhanen 1999, 3-4.)

Sisällönanalyysi sopii hyvin strukturoimattomaan aineistoon. Sitä voidaan käyttää esimerkiksi kirjeiden, puheiden, raporttien ja artikkeleiden analyysiin. Sisällönanalyysi voidaan tehdä joko aineistosta lähtien eli induktiivisesti tai jostain aikaisemmasta käsitejärjestelmästä eli deduktiivisesti. Molemmissa tavoissa ensimmäiseksi määritetään analyysiyksikkö, jonka valintaa ohjaa tutkimustehtävä ja aineiston laatu. Analyysiyksikkö on usein yksi sana tai sanayhdistelmä. Tämän valinnan jälkeen aineistoa luetaan useaan kertaan aktiivisesti eli kysymyksiä tehden ja ihmetellen. (Kyngäs & Vanhanen 1999, 4-5.)

Induktiivisessa sisällönanalyysissä aineisto pelkistetään, ryhmitellään ja abstrahoidaan. Pelkistäminen tarkoittaa sitä, että aineistosta koodataan ilmaisut, jotka liittyvät tutkimustehtävään. Ryhmittely tarkoittaa sitä, että pelkistetyistä ilmaisuista yhdiste-

tään yhteenkuuluvat asiat yhteen. Abstrahointi tarkoittaa sitä, että yleiskäsitteiden kautta muodostetaan kuvaus tutkimuskohteesta. Suorilla lainauksilla tuloksia esitettäessä lisätään raportin luotettavuutta ja osoitetaan lukijoille kategorioiden alkuperä. Suoria lainauksia on hyvä käyttää vain esimerkinomaisesti, mutta täytyy varmistua siitä, että tutkittavien anonymiteetti säilyy. Sisällönanalyyysissa ongelmana luotettavuuden näkökulmasta on pidetty tutkijan subjektiivista näkemystä tutkittavasta asiasta. Haasteellisuutena puolestaan on tutkijan onnistuminen aineiston pelkistämässä ja kategorioinnissa. Jotta luotettavuus taataan, tutkijan on tärkeää osoittaa yhteys tuloksen ja aineiston välillä. (Kyngäs & Vanhanen 1999, 5-10.)

Tallennettu laadullinen aineisto on useimmiten tarkoituksenmukaista kirjoittaa puhtaaksi sanasanaisesti eli aineisto tulee litteroida. Litterointi voidaan tehdä koko kerätystä aineistosta tai valikoiden, esimerkiksi teema-alueiden mukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2005, 210.) Litteroimme aineiston sanasta sanaan mahdollisimman pian haastatteluiden jälkeen, jolloin ne olivat vielä tuoreessa muistissa. Molemmat litteroivat kolme haastattelua. Litteroinnin jälkeen tutustuimme aineistoon lukien sen läpi. Tämän jälkeen aloitimme aineiston läpikäymisen siten, että luimme aineiston läpi uudelleen ja alleviivasimme mielestämme merkitykselliset asiat tutkimuksemme kannalta. Tämän jälkeen keräsimme kaikki alkuperäisilmaukset yhdeksi listaksi, johon teimme alkuperäisilmauksista pelkistykset. Pelkistetyt ilmaisut kirjataan mahdollisimman pitkälle samoilla termeillä kuin teksti on aineistossa (Kyngäs & Vanhanen 1999, 5).

Aineiston pelkistämisen jälkeen aloimme yhdistellä pelkistyyksiä siten, että mielestämme yhteenkuuluvat teemat muodostivat kategorian. Ryhmittely on aineistosta pelkistettyjen ilmausten erilaisuuksien ja yhtäläisyyksien etsintää. Samaa tarkoittavat ilmaisut yhdistetään samaan kategoriaan ja annetaan kategorialle sen sisältöä kuvaava nimi. Aineiston abstrahoinnissa (liite 4) kategorioita yhdistellään sisällöltään samankaltaisiin ja muodostetaan yläkategorioita. Kategorioita yhdistellään niin pitkälle kuin aineiston puitteissa on mahdollista ja järkevää. (Kyngäs & Vanhanen 1999, 6-7.)

4.4 Tutkimuksemme prosessi

Tutkimuksemme aiheeksi löysimme opintojemme suuntautumisen ja oman mielenkiinnon kannalta katsottuna sopivan aiheen. Tutkimuksemme ideointivaiheessa aihe

innoitti meitä ja työskentely sujui. Teoriatietoa löytyi runsaasti ja jouduimme käyttämään arviointia lähteiden sopivuudesta suhteessa työmme tutkimusongelmaan. Lapsen hyvä kokonaispäivä –ajattelumalli on suhteellisen uutta, joten pidimme tärkeänä, että työstämme löytyisi tästä tutkittua tietoa.

Loppukeväällä 2010 tutkimuksen toteuttamisvaiheessa kohtasimme aikataulullisia ongelmia. Ongelmana oli, että meidän täytyi saada kerättyä aineisto ennen kesää. Perheiltä olisi ollut vaikea saada totuudenmukaista tietoa myöhemmin lapsen jo siirtyttyä ensimmäiselle luokalle. Teemahaastattelut saimme toteutettua toukokuussa 2010 ja litteroinnin teimme kesän aikana. Onnistuimme aineiston keräämisessä aikataulun mukaisesti ja saimme hyvän ja kattavan aineiston analyysia varten.

Tutkimuksemme haasteellisimpana ajanjaksona pidämme syksyä 2010 opintojen runsauden ja laajan ja pitkän harjoittelun vaatiessa aikaa. Pääsimme jatkamaan työtämme kunnolla vasta vuoden vaihteessa. Toisaalta pieni tauko antoi etäisyyttä ja selkiytti työmme näkökulmia. Sisällönanalyysi avautui hyvin, koska aineisto vastasi tutkimuskysymyksiimme. Opinnäytetyömme ohjaajalla on ollut meille tärkeä merkitys työmme etenemiselle koko opinnäytetyöprosessin ajan. Olemme saaneet tarvitsemaamme tukea ja ohjausta hyvin.

Kevättalvella 2011 olemme viimeistelleet opinnäytetyötämme. Tämän ajanjakson haasteena olemme kokeneet muiden opintojaksojen tiiviin tahdin sekä projektiopintojen loppuun suorittamisen. Olemme tehneet paljon työtä aikataulujemme yhteensovittamisessa ja viimeistelyvaiheen työskentelyssä. Tähän on kuulunut muun muassa opinnäytetyömme raportoinnin työstämisen vaikeuksia. Pidämme kuitenkin opinnäytetyötutkimustamme aiheen vuoksi tärkeänä oman ammatillisen kasvun kehittämässä. Aiheemme on myös ajankohtaisuudellaan merkittävä toimeksiantajallemme.

Tutkimuksemme on kvalitatiivinen tutkimus, jonka toteutimme käyttäen teemahaastatteluja. Tarkoituksenamme oli selvittää miten perheet kokevat lapsensa esiopetusvuoden käytännönjärjestelyt sekä sitä miten ne tukevat perhettä ja lasta. Ennen tiedonkeruun aloitusta tutustuimme aiempaan tutkimustietoon ja aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen. Toisella tutkijoista on omakohtainen kokemus asiasta, jonka koimme vahvuudeksi suhteessa siihen, että onnistuisimme luomaan hyvät tutkimuskysymykset, joiden avulla saataisiin syvällistä tietoa aiheesta esille. Haastattelut etenivät suurelta osin haastattelurungon mukaisesti, mutta ajoittain haastateltavat kertoivat yksityiskohtaisesti kokemuksiaan lapsensa oppimiseen liittyen tai kokivat kysymykset vaikeina vastata. Monelle haastateltavalle ei ollut tullut itselleen mieleen pohtia lapsensa

kokonaispäivää, koska nämä käytännönjärjestelyt ovat olleet käytössä Kiuruvedellä jo 1970-luvulta saakka. Joissakin haastatteluissa vanhempi kertoi syvällisesti lapsen tai perheen ongelmista.

4.5 Aineiston analyysi

Haastateltavamme valittiin teemahaastatteluihin toimeksiantajan kautta, jotta mahdollisimman monenlaisten perheiden mielipiteet saataisiin esille. Valintaperusteina toimivat lasten lukumäärä perheessä, sukupuoli, iät sekä perheen rakenne. Haastateltavat tulivat haastatteluihin mielellään. Vain kaksi pyydetyistä haastateltavista kieltäytyi tai jätti vastaamatta haastattelupyyntöön. Haastateltava sai valita itselleen parhaiten sopivan ajan haastattelulle. Haastattelut järjestettiin pääasiassa Puistolan päiväkodilla ja tarvittaessa, esimerkiksi ilta-aikaan, toisen opinnäytetyöntekijän kotona. Haastattelimme kolme haastateltavaa yhdessä ja kolme erikseen eli yhteensä kuusi.

Hyvinvointi- ja terveyspalvelut Pohjoismaissa -tutkimuksessa tulee ilmi, että suomalaiset ovat pohjoismaalaisista tyytyväisimpiä varhaiskasvatuspalveluiden käyttäjiä. He perustelevat sitä sillä, että he voivat perheinä vaikuttaa lapsensa saamaan palveluun ja sen yksilöllisyyteen. Suomalaiset arvioivat mahdollisuutensa tehdä valitus lapsensa päivähoidosta korkeaksi tutkimuksen mukaan. (Nordic Council of Ministers 2005, 19, 21.)

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä luvussa esittelemme tutkimuksemme tuloksia. Tulokset käsitellään teema-haastattelurungon mukaisessa järjestyksessä. Käytännön tuen alle olemme määritelleet myös tiedollisen tuen. Samoin kasvatuskumppanuuden alalukuja käsitellään perheiden saamaa emotionaalista tukea.

5.1 Perheiden saama käytännön tuki

Konkreettisenä tukena käsittelemme koko hoidon ja esiopetuksen kokonaisuutta, jossa lapsi päivän ajan toimii. Aineistomme analyysistä konkreettiseen tuen teemoiksi nousivat järjestelyjen sujuvuus ja turvallisuus, ympäristölliset tekijät ja yhteydenpito kodin ja koulun sekä kodin ja hoidon välillä. Perheet kertoivat haastatteluissa olevansa pääsääntöisesti tyytyväisiä käytännön järjestelyihin. Toisaalta he pohtivat lapsen kokonaispäivän raskautta. Aineistossa oli molempia äärilaitoja; oli perheitä, joiden mielestä kaikki oli todella hyvin ja perheitä, joiden mielestä mitkään järjestelyt eivät toimineet. Kuitenkin haastattelun edetessä perheiden mielipiteet saivat syvällisempää pohdintaa ja analyttisuutta.

Kyllähän se on haastavaa ollut vanhemmillekin ja lapsillekin raskasta.

Kiuruvedellä esiopetusvuonna lapsilla, jotka tarvitsevat kokopäivähoitoa, lapsen päivä jakautuu kahteen toimintaympäristöön. Toimintaympäristöt ovat etäällä toisistaan, joten lapsia kuljetetaan linja-autolla päiväkodista esikouluun ja takaisin. Lapsen päivässä siirtymiä on kaksi päivähoitopäivän sisällä. Perheet kokivat linja-autokyydin turvalliseksi siirtymävaiheissa ja opettavan lapsille itsenäistymistä ja vastuunottamista. Osa perheistä kuitenkin pohti siirtymiin liittyviä ongelmia perheen näkökulmasta.

No se nyt kun se koulukyytibussi tulisi samaan aikaan, niin se nyt ei niinkun toiminut.

Lapsensa esikoulun ryhmäjakoon perheet olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä. Perheet pohtivat myös tyytymättömyyttään, koska ryhmäjakoa on perusteltu vanhemmille siten, että lapsi saa olla pienemmässä ryhmässä yhden tunnin ajan, jolloin hän saa parempaa opetusta, vaikka hänelle ei ole mitään erityistä oppimisen ongelmia. Lisäksi perheet kokivat, että ei ole oikein, että esioppilaan koulu alkaa kello 9, koska van-

hempien työt alkavat jo kello 8. Tämän takia lapselle täytyy järjestää aamuhoitoa kotiin tai päivähoitoon, jolloin päivään tulee yksi siirtymä ja ryhmä lisää. Nämä edellä mainitut siirtymät ilmenivät myös meidän tutkimuksessamme. Perheet kertoivat haastatteluissa, että lapsen siirtymät hoito ja koulupäivän aikana ovat haasteellisia tekijöitä. Osa olikin tämän vuoksi pyrkinyt järjestelemään arkeaan niin, ettei lapsen tarvitsisi mennä aamulla hoitoon, vaan hän voisi mennä suoraan kouluun, tai toisaalta he pyrkivät hakemaan lapsensa suoraan koulusta tai mahdollisimman pian hoidosta kotiin. Tähän tarvitaan perheen ulkopuolista sosiaalista verkostoa kuten isovanhempia.

Haastatteluissa perheet kertoivat lisäksi myönteisinä tekijöinä vanhemman työpaikan läheisyyden suhteessa päivähoitoon ja esikoulun piha-alueen mielekkyyden lapselle. Kielteisinä asioina esille tulivat koulukyydin epäsäännöllinen aika, lapsen päivän hektisyys sekä ryhmäjaon kokeminen ongelmaksi suhteessa vanhempien työaikaan.

Tiedollinen tuki

Tiedollisella tuella tarkoitamme perheen, esikoulun ja päivähoiton välistä tiedonkulkua. Esikoulu ja Puistolän päiväkotit hoitavat tiedottamista omina yksikköinä perheelle. Esimerkiksi lapsen esikoulupäivästä ja siihen liittyvistä käytännönjärjestelyistä esikoulu tiedottaa kotiin reissuvihkolla. Puistolän päiväkotit tiedottaa tiedotelapuilla toiminnastaan. Aineistosta nousi esille tiedon kulku kodin ja koulun sekä kodin ja hoidon välillä ja yhteistyöongelmat koulun ja hoidon välillä. Perheelle tämä tarkoittaa sitä, että mahdollisista muutoksista esikoulu- ja hoitopäivässä on ilmoitettava molempiin yksikköihin erikseen. Koulun tiedottamisen vanhemmat kokivat perheelle toimivana, koska reissuvihko kulki lapsen mukana kodin ja esiopetuksen välillä. Päivähoidossa tiedottaminen hoitui hakutilanteiden keskusteluissa sekä kotiin lähetetyillä tiedotteilla. Vanhemmat pohtivat haastattelussa tiedonkulun ongelmaa esiopetuksen ja päivähoiton välillä. He toivat esille, ettei tiedonkulku toimisi näiden toimijoiden välillä, vaikka se olisi tärkeää lapsen ja perheen kannalta.

Tiedottaminen kodin ja koulun välillä keskittyy niin kuin näihin järjestelyihin. Esimerkiksi jos on joku tapahtuma. Mutta eihän sellasta tiedottamista tuu, et kivasti on mennyt koulussa tai mitä kasvussa oikeesti tapahtuu lapsessa.

Siinähan on ihan totaalinen ero siinä mielessä, että päivähoitossahan käydään päivittäin. Mut eihän siellä ollut mitään käsitystä siitä, miten

koulupäivä on mennyt. Niinkun jos järjestely olisi toisin, niin sithän sitä tietoa tulisi koulupäivästäkin.

Kun lapsella on päivän aikana kaksi erillistä toimintaympäristöä, tiedottaminen ja sen toimivuus nousevat merkityksellisiksi tekijöiksi suhteessa siihen miten perhe saa tietoa lapsen kokonaispäivästä. Perhe saa tietoa lapsen hoitopäivästä, muttei koulupäivän tapahtumista. Poikkeuksena on, jos koulussa on tapahtunut opettajan arvion mukaan jotain negatiivista. Haastatteluissa tuli esille toive reissuvihkosta myös Puistolan päiväkotiin.

5.2 Kasvatuskumppanuus ja yhteistyö perheiden kanssa

Aineistosta ilmeni kasvatuskumppanuuteen päivittäiset keskustelut hoidossa ja koulun ja hoidon sekä koulun ja kodin yhteistyön puute. Perheen, päivähoiton ja koulun yhteistyöstä kasvatuskumppanuudessa perheet pohtivat, ettei niiden välillä ole ollut sisällöllistä ristiriitaa perheen kasvatustyön kanssa. Puistolan päiväkodin kohdalla perheet olivat sitä mieltä, että henkilökunta on saatavilla ja päivittäisiä keskusteluja käydään lapsen päivästä. Perheiden mielestä esiopetuksen kanssa tehtävä yhteistyö on vanhempien omasta aktiivisuudesta kiinni. Päivähoiton henkilökunta ei saa tietoa siitä, miten lapsen esiopetuspäivä oli mennyt ja tähän vanhemmat toivoivat muutosta.

Mä en tiä sitte miten paljo nämä on yhteistyössä koulu ja Puistola. Mut jotenki tuntuu, et ei siinä oo niinku paljo yhteistyötä. Sitte me ollaan semmonen koordinaattori. Tietysti se ehkä helpottais, jos heillä ois yhteistyötä enempiäkin, että viestittäisivät keskenään.

Yksi vanhempainvartti pidettiin eskarin aikana, siinäpä oli ne kontaktit sinne kouluun. Kyllä sillälaila, et ei sitä kyllä voi moittia, et jos laitto viestiä tai on ollut yhteydessä, niin on ollut saatavilla reissuvihon välityksellä. Jos kirjoitti jotakin, aina tuli kyllä vastaus samana päivänä lapsen vihon mukana. Hoidossa se on paljon mutkattomampaa, kun tavaan ja se tulee luontaisesti siinä tutustuttua.

Yhteistyöhön ja kasvatuskumppanuuteen liittyen perheet toivoivat, että päivähoito ja esiopetus toimisivat samassa rakennuksessa, tekisivät aktiivisesti yhteistyötä tai joku henkilökunnasta olisi lapsiryhmän mukana koko päivän ajan. Perheet kokivat ristiriitaisena sen, että saivat lapsestaan hyvin erilaista palautetta koulusta ja

päivähoidosta. Erityisesti tämä koettiin lapsen liittyvissä ongelmatilanteissa vaikeana asiana. Tämän seurauksena perheet joutuivat pohtimaan sitä pitävätkö luotettavampana koulun vai päivähoidon havaintoja lapsesta.

Haastatteluissamme perheet pohtivat lisäksi koulun ja kodin välisessä yhteistyössä reissuvihkon tärkeyttä. Reissuvihko toimii arkisten käytännönjärjestelyjen lähteenä suhteessa lapsen koulupäivän sisältöön. Reissuvihkon välityksellä voidaan myös käydä keskustelua lapsen käyttäytymisestä koulussa. Vihko kulkee lapsen mukana. Päivähoidossa perheen ja koulun välistä reissuvihkoa ei ole lupa lukea. Tämä johtuu tiedonsiirtämisen lupiin liittyvistä tekijöistä. Esiopetus kuuluu opetustoimen hallintokunnan alaisuuteen ja päivähoito on kuulunut sosiaalipalveluiden alaisuuteen vuoden 2009 loppuun saakka.

Haastatteluissa perheet pohtivat myös heidän näkemystä kasvatusvastuusta ja siitä kenelle se kuuluu. He pitivät itseään ensisijaisina kasvatusvastuussa. Käytännössä tämä tarkoitti heille sitä, että he itse kasvattavat omat lapsensa ja päivähoidon rooli on toissijainen. Perheet toivat esille kasvatuskumppanuuteen liittyviä ongelmia. Esille tuli se miten hoitajakohtaista kasvatuskumppanuuden kokemus perheille oli ollut. Koulun puolella kasvatuskumppanuus koettiin vanhempien itsensä ylläpitämänä vuorovaikutuksena. Perheet pohtivat koulun puolella sitä, etteivät he edes tienneet keitä aikuisia toimii lapsen esiopetuspäivässä.

Emotionaalinen tuki

Emotionaalinen tuki perheelle tarkoittaa sitä, että lapsi ja vanhemmat saavat tukea arkeensa ja tulevat kuulluiksi ja arvostetuiksi perheenä. Aineistosta nousi esille emotionaalisen tuen teemaan ammattilaisten vuorovaikutustaidot ja päivähoidon puolella yhteistyöongelmat hoitajakohtaisena ongelmana.

Päiväkoti puolella osa kuuntelee ja osa ei ja välillä on hoitajiakin, jotka ei välitä ja toiset on taas hirveen huolehtivaisia.

Perheet kokivat, että ammattilaisten vuorovaikutustaidoilla oli suuri merkitys sille, miten perheet saivat tukea ja tulivat kuulluiksi. Koulussa käytiin varttikeskusteluja lapsen oppimiseen liittyen, mikäli perhe koki keskustelulle tarvetta. Päivähoidossa keskustelut hakutilanteissa sisälsivät sosiaaliin vuorovaikutustilanteisiin ja lapsen käyttäytymiseen liittyviä asioita. Tässä perheet pohtivat hoitajien välisiä eroja siitä,

miten aktiivisesti hoitaja oli ollut läsnä lapsen päivässä. Perheet kokivat myös, että toiset hoitajat olivat olleet helpommin lähestyttävissä kuin toiset.

5.3 Perheiden kokemukset lapsensa kokonaispäivästä

Aineistostamme nousi esille kokonaispäivän turvallisuus ja sujuvuus ja sen pirstaleisuus ja epäkäytännöllisyys. Turvallisuutta ja sujuvuutta perheet kuvasivat osittain myönteisenä, mutta toisaalta heitä mietitytti päivän pirstaleisuus ja epäkäytännöllisyys. Turvallisuustekijöistä käytännön järjestelyiden kannalta bussikyttä pidettiin positiivisena asiana ja toisaalta turvattomuutta lisäävänä tekijänä.

Mietin, että pitäisikö hoitaa ite ne koulukyydit, ettei olisi tarvinnut jättää lasta sinne tienposkeen odottamaan. Tuleekohan se tänään 20 minuuttia myöhässä vai 10 minuuttia aikaisemmin - - Hirveen paljon me tehtiin niinkun tälle hoitojärjestelmälle rinnakkaisjärjestelyjä itse. Esimerkiksi mummo tulee aamulla, ettei lapsen tarvitse mennä aamuhoitoon.

Lapsen kokonaispäivä on sujunut perheiden mielestä hyvin, vaikka lapsen päivässä onkin useita siirtymiä. Perheet kokivat lapsen kokonaispäivä turvallisena. Heidän mielestään oli tärkeätä, että päivähoito- ja esiopetuspäivän aikana lapsi saa olla ikäistensä seurassa ja opetella erilaisia asioita. Tärkeimpinä asioina lapsen päivää ajatellen pidettiin lapsen ryhmätaitojen opettelua, leikkiä ja lapsille sopivaa, terveellistä toimintaympäristöä. Esiopetuksen toiminnan sisällöt perheet kokivat yleisluontoisesti lapselle sopivana läksyineen. Joidenkin perheiden mielestä lapsilta vaadittiin liikaa ikätasoon nähden. Tämä ilmeni liikana koulumaisuutena, joka tarkoitti sääntöjen paljoutta, rauhallista käyttäytymistä ja leikin mahdollisuuksien vähyyttä.

Koulu on ollut tylsää virkeelle tapaukselle. Ei ole kauheen kiva, jos tässä vaiheessa lapselle tulee koulusta käsitys, että koulu on tylsää. Ekalle luokalle siirtyminen – pitää nyt toivoa, että uusi opettaja näkee semmoisen oppimisen riemun ja ilon eikä toistu se, että koulu on tylsää. Sit se on huonompi homma.

Negatiivisina puolina perheet pohtivat esiopetuksen liiallista koulumaisuutta läksyineen. Perheet myös kokivat, ettei yhteistyö ollut riittävää kodin ja koulun sekä koulun ja hoidon välillä. Perheillä oli käsitys, että koulu ja hoito tekevät yhteistyötä, mutta esiopetusvuoden käynnistyttyä he havaitsivat monia lapsensa kokonaispäivään liitty-

viä ongelmia, jotka johtuivat yhteistyön puutteesta. Esimerkiksi perheiden täytyi ilmoittaa sekä hoitoon että kouluun tarvittavat tiedot ja muutokset erikseen eikä hoidossa ollut tietoa siitä, miten lapsen esiopetuspäivä oli sujunut.

5.4 Perheiden muutosehdotukset

Teemahaastattelumme viimeisenä kysymyksenä kysyimme, miten perheet muuttaisivat toimintamallia, jos heillä olisi siihen mahdollisuus. Perheet toivoivat sitä, että päivähoito sekä esiopetus olisivat konkreettisesti samassa rakennuksessa. Lisäksi he kokivat lapsen kannalta rakennusten olevan epätoimivia toimintaympäristöjä. Tätä he perustelivat rakennusten sijainnilla ja epäkäytännöllisyydellä suhteessa toimintaan. Lisäksi haluttiin kiinnittää huomiota tilojen puutteellisuutteen ja epätoimivuuteen tällä hetkellä sekä siihen, että lapset siirtyvät päivän aikana useita kertoja eri tiloihin.

Perheet pohtivat haastatteluissa lapsen siirtymiä päivähoito- ja esiopetuspäivän aikana ja kokivat ne haasteellisina tekijöinä. Osa olikin tämän vuoksi pyrkinyt järjestelmään arkeaan niin, ettei lapsen tarvitsisi mennä aamulla hoitoon vaan hän voisi mennä suoraan kouluun tai toisaalta he pyrkivät hakemaan lapsensa suoraan koulusta tai mahdollisimman pian hoidosta kotiin. Tähän tarvitaan perheen ulkopuolista sosiaalista verkostoa, kuten isovanhempia.

No jos minulta kysyttäis, niin kyllä näillä järjestelyiden yksinkertaistamisella sais niinku monen perheen arkeen helpotusta.

--No minun mielestä olisi hirveen ihanteellinen että koko esikoulu toimisi päiväkodin yhteydessä, silloin jäisi näiden lasten kuljetukset pois ja sitten Puistolan päiväkodin on muuten ihan kiva paikkana, mutta sen toivoisi että ne kunnostaisivat sitä rakennusta, niin että siitä tulisi kaikille osapuolille toimiva - -

Ideaalitalanne, se ainakin että iltapäivähoito ja esikoulu laitettaisiin yhteen rakennukseen - - Päivähoidon ja esiopetuksen yhdistäisi resurssien mahdollisen hyötykäytön.

Lisäksi perheet pohtivat sitä, miten he olisivat voineet paremmin hyödyntää työelämän joustoja lapsen esiopetusvuoden aikana. Esimerkiksi vanhemmat olivat neuvottelleet työnantajan kanssa työajan lyhennyksistä ja työajan liukumien mahdollisesta

käytöstä. Tutkimukseemme osallistuneista perheistä osalla oli käytössä lapsen esiopetusvuoden aikana erilaisia työelämän joustoja.

Lapsiperheen arjen tuki ja voimavarat ovat ennaltaehkäisevän työn näkökulmasta merkityksellisiä. Ei ole sama miten perhettä koskettavat palvelut järjestetään, koska palvelujärjestelmän toimivuudella ja eri toimintaympäristöjen yhteistyöllä on merkitystä pitkälle perheen tulevaisuuteen. Hyvällä yhteistyöllä ja toimivilla rakenteilla voidaan tukea perhettä tavalla, joka vaikuttaa perheen voimavaroihin positiivisesti tämänhetkisessä arjessa sekä myöhäisemmässä vaiheessa.

Perheen hyvinvointia ajatellen laadukkaat perhettä koskevat palvelut ovat merkittävä tekijä. Asiakasperheille on hallinto- ja organisaatiotavasta riippumatta tärkeää, että palvelut ovat perheen tarvitsemassa muodossa. Niitä ovat esimerkiksi eheä kokonaisuus, hoitomatkojen kohtuullisuus, pysyvät ympäristölliset tekijät ja pysyvät ihmissuhteet suhteessa toisiin lapsiin ja varhaiskasvattajiin. Tämä näkökulma tulee perustelluksi siten, että lapsiperheiden vanhemmat ovat aktiivisesti työllisiä nyt ja tulevaisuudessa työvoimapulan vuoksi. (Alila & Kronqvist 2008, 33.)

6 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUDEN ARVIOINTI

Tutkimuksemme tavoitteena oli saada tietoa siitä, miten perheet olivat kokeneet lapsensa esiopetusvuoden. Perheet osallistuivat mielellään tutkimuksemme ja halusivat olla osallisena tuomassa oman näkemyksensä ja kokemuksensa lapsensa esiopetusvuodesta. Täten heillä oli mahdollisuus olla tuomassa julki omia mielipiteitään ja sitä kautta olla mukana kehittämässä esiopetusta ja päivähoitoa perheen näkökulmasta.

Tutkimuksen ollessa kvalitatiivinen, tutkija ei voi sanoutua irti arvolähtökohdista. Arvot muovaavat sitä, mitä ja miten pyrimme ymmärtämään tutkimiamme ilmiöitä. Objektiviisuuttakaan ei ole mahdollista saavuttaa perinteisessä mielessä, sillä tutkija ja se, mitä tiedetään kietoutuvat saumattomasti toisiinsa. (Hirsjärvi ym. 2005, 152.) Tutkimuksen luotettavuutta arvioidessa puhutaan yleisesti kahdesta termistä, reliabiliteetista ja validiteetista. Reliabiliteetti tarkoittaa tutkimuksen toistettavuutta. Se voidaan todeta usealla eri tavalla. Tulokset voidaan todeta reliaabeleiksi, jos kaksi arvioijaa päätyy samanlaiseen tulokseen tai, jos samaa henkilöä tutkitaan eri tutkimuskerroilla ja saadaan sama tulos. (Hirsjärvi ym. 2005, 216.)

Toinen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin liitettävä termi, validiteetti, tarkoittaa tiedon pätevyyttä. Validius tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. (Hirsjärvi ym. 2005, 216.) Mielestämme onnistuimme osittain saamaan esille tietoa siitä miten perheet kokevat esiopetusvuoden toimivuuden käytännössä sekä yhteiskunnallisena tukena perheelle ja lapselle. Hankkimamme aineisto vastaa asettamiimme tutkimuskysymyksiimme kattavasti. Kaikki tutkimuksemme tulokset on johdettu alkuperäisestä haastatteluaineistosta. Edellä mainittujen asioiden valossa katsomme tutkimuksemme validiteetin olevan hyvä.

Eräs tutkimuksen luotettavuutta määrittävä tekijä on aineiston kylläntyminen eli saturaatio. Kun samat asiat alkavat kertautua haastatteluissa, aineisto on riittävä. Tällöin tapahtuu saturaatio. (Eskola & Suoranta 2001, 62-63 ; Hirsjärvi ym. 2005, 171.) Tutkimuksen haastatteluissa samat asiat tulivat esille alusta alkaen. Haastateltujen kokemukset aiheesta olivat samankaltaisia ja huomasimme haastatteluiden edetessä, että uusia näkemyksiä ei nouse esiin. Aineistomme oli siis kylläntynyt, toisin sanoen saturaatiopiste oli saavutettu. Kaikki haastatteluihin osallistuneet henkilöt tulivat

osaksi opinnäytetyötämme omasta tahdostaan. Raportissa säilytämme kaikkien haastateltujen anonymiteetin, emmekä tuo esille tietoja, jotka vaarantaisivat haastateltujen yksityisyyttä. Litteroituamme aineiston poistimme nauhurista kaikki haastattelut. Olemme käsitelleet raportissa esiin tuomiamme asioita rehellisesti ja objektiivisesti. Opinnäytetyömme valmistuttua tuhoamme kaikki litteroidut aineistot.

Tärkeimpänä tutkimuksemme eettisenä kysymyksenämme on perheiden anonymiteetin turvaaminen. Tutkimuksemme luotettavuutta tukee se, että pyrimme raportoimaan tutkimustulokset mahdollisimman rehellisesti ja avoimesti. Perheiden vastaukset toimme esille mahdollisimman totuudenmukaisesti ottaen huomioon mahdolliset reu-
nahuomautukset. Luotettavuutta työhömmme pyrimme saamaan tutkimuskysymysten selkeiden ja helpon ymmärrettävyyden avulla. Haastattelut toteutimme käyttäen har-
kinnanvaraista otantaa. Tällä tarkoitamme sitä, että valitsimme haastatteluun perhei-
tä, jotka ovat tulleet ammatillisen harjoittelun kautta tutuiksi ja mielestämme edustivat
tähän asiaan näkökulmiltaan erilaisia perheitä. Näin pyrimme saamaan mahdollisim-
man laajaa ja moniäänistä tutkimusmateriaalia, joka lisäisi tutkimuksemme luotetta-
vuutta. Perheiden ollessa tuttuja voimme keskustella luottamuksellisesti hankalistakin
asioista, koska perheeseen on muodostunut jo keskusteluyhteys. Toisaalta tämä ti-
lanne on voinut vaikuttaa päinvastoin; rohkenivatko vanhemmat tuomaan mahdollisia
negatiivisia mielipiteitään julki?

Toisen tutkijan roolit päivähoidon työntekijänä ja vanhempana asettavat haasteen
kyselyn aineistoa analysoidessa. Koemme, että toisella meistä voi olla vahvoja omia
valmiita näkemyksiä tutkimukselle asetettuihin tavoitteisiin pääsemiseen. On hyvä,
että toinen tutkija on neutraalimpi lähtökohdissaan omakohtaisen kokemuksen puut-
tuessa.

Mielestämme teemahaastattelut olivat rakenteellisesti onnistuneita. Haastattelutilan-
ne lähti jäsentymään käytännön järjestelyistä kohti syvällisempää pohdintaa lapsen
kokonaispäivästä. Tämän koemme sekä itse että haastateltavien näkökulmasta on-
nistuneeksi valinnaksi. Haastettutilanteet olivat rauhallisia ja haastateltavat olivat sel-
keästi valmistautuneet tilannetta varten ja kokivat siten tutkimuksemme heillekin mer-
kitykselliseksi. Haastateltavat olivat haastattelussa pääasiassa avoimia ja pohtivat
aihetta oman lapsensa ja perheen näkökulmasta syvällisesti. Tätä vasten ajatellen
koemme, että aineistomme on luotettava ja vastaa todenmukaisesti tutkimuskysy-
myksiimme.

7 POHDINTA

Perheen näkökulmasta tuotettu tieto on merkittävää. Se auttaa kehittämään palvelujärjestelmää sekä suhtautumaan sen arviointiin kriittisesti. Tavoitteena on palvelun kehittäminen perheiden tarpeita vastaavaksi. (Waldén 2006, 259.) Kokonaisvaltainen hyvinvointi lapsen ja perheen kannalta katsottuna koostuu eri ulottuvuuksista, joilla kaikilla on merkitystä ihmisen jokapäiväisessä elämässä (Paananen 2006, 8). Tutkimuksessamme halusimme antaa perheille ja sitä kautta lapsen äänelle mahdollisuuden tulla kuuluviin. Toimivat, laadukkaat ja turvalliset varhaiskasvatuspalvelut luovat perheeseen hyvinvointia. Tällä hyvinvoinnilla on merkitystä pitkälle tulevaisuuteen. Lapsen esiopetusvuosi perheessä lisää perheen sisäisiä aikatauluja ja arjen organisoitua. Mielestämme on tärkeää, että palveluita kehitettäessä ja suunniteltaessa lapsen ja perheen voimavarojen kokonaisvaltaista arviointia pystyttäisiin tekemään. Pieneltäkin vaikuttava huomiointi ja tuki on merkityksellinen tekijä perheiden voimavaroissa.

Perheen paikkaa palveluissa tulkitaan, ymmärretään ja toteutetaan monella tapaa. Uudet ajattelutavat tai käytännöt eivät hetkessä syrjäytä tai korvaa aiempia, vaan liittyvät olemassa oleviin tulkintoihin ja elävät rinnakkain sekä uudistavat aiempia ajattelutapoja. (Alasuutari 2006.) Toimivien varhaiskasvatuspalveluiden tavoitteena on, että lapset ja perheet saavat tarvitsemansa tuen ja avun niissä toimintaympäristöissä, joissa he ovat luonnostaan. Lapsen ja perheen toimintaympäristöjä ovat koti, päivähoito, koulu ja vapaa-ajan ympäristöt. Kantavana ajatuksena on, että yhteisöllinen tuki ja pitkäaikaiset ihmissuhteet edistävät näissä toimintaympäristöissä lapsen ja perheen kokonaisvaltaista hyvinvointia. (Remontti-hankkeen taustaa ja lähtökohtia 2008.) Hyvä kokonaisuus rakentuu konkreettisesti yhdestä toimivasta toimintaympäristöstä lapselle. Tärkeää 6-vuotiaalle lapselle on, että hänen päivässään on pysyviä vuorovaikutussuhteita lasten ja aikuisten kanssa sekä aikaa ja tilaa oppimiselle ja leikille.

Tutkimuksessamme pohjalta voimme todeta, että palvelujärjestelmän toimivuudella sekä esiopetuksen ja päivähoiton yhteistyöllä on suurta merkitystä kasvavan lapsen arjessa. Hyvä yhteistyö ja toimivat rakenteet tukevat perhettä ja sen arkea. Tällä saadulla kokemuksella siitä, miten tukea on ollut lapsen ja perheen näkökulmasta saatavilla on kauaskantoisia vaikutuksia. Perheet pohtivat tutkimuksessamme, miten tärkeää esiopetusvuoden aikana on oppimisen ja sen ilon jatkuvuuden turvaaminen. Perheille on tärkeää myös tulla vanhempina kuulluiksi liittyen lapsensa kokonaispäi-

vään. Esiopetusvuonna perhe valmistautuu lapsensa koulun aloittamiseen. Siihen liittyen perheillä on paljon odotuksia ja toiveita, joita tulisi palvelujärjestelmässä ottaa huomioon, jotta perhe saisi tukea kasvatustehtävässään. Muutokset esiopetuksen ja päivähoiton toimintakulttuurissa ja kasvattajien välisessä vuorovaikutuksessa ovat mahdollisia. Eri toimintaympäristöt voivat oppia toisiltaan ja siten luoda vieläkin parempia palveluita. Yhteistyön ja vuorovaikutuksen rakentumiselle on annettava aikaa, vaikkakin se on haasteellista käytännön arkityössä.

Opinnäytetyötä tehdessämme pohdimme, miten lapsi tulisi parhaiten kodin ulkopuolissa toimintaympäristöissä kuulluksi, nähdyksi, arvostetuksi omana persoonanaan ja kunnioitavasti kohdatuksi. Saako lapsi näissä toimintaympäristöissään pysyviä ja vastavuoroisia vertais- ja aikuissuhteita? Entä annetaanko lapselle aikaa ja tilaa luoda omaa ymmärrystään kokemuksistaan?

Tutkimuksemme lähtökohtana oli saada lapsen ääni kuuluviin perheen kautta. Tutkimuksemme aikana havaitsimme, että aihetta olisi hyvä tutkia myös muista näkökulmista. Mielenkiintoista olisi tietää miten työntekijät näissä toimintaympäristöissä kokevat perustehtävänsä toteutuvan. Lisäksi tutkimusta voisi tehdä pelkästään lapsen näkökulmasta ilman perheiden tulkintaa.

LÄHTEET

Alasuutari, M. 2006. *Perheen paikka palveluissa*. Sosiaaliportti [viitattu 17.2.2011].
Saataavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/File/f695c811-2af4-40f4-967c-d99ece39015d/Alasuutari.pdf>

Alasuutari, P. 2001. *Laadullinen tutkimus*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Alila, K. & Kronqvist, E.-L. 2008. *Varhaiskasvatus vuoteen 2020. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportti*. Selvityksiä 2007:72. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö.

Brandt, I. 2011. Lastenhoitaja. Kiuruvesi 21.1.2011. Haastattelu.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. 2010. Opetusministeriö [viitattu 20.1.2011]. Saataavissa:
http://www.oph.fi/download/129690_Esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2010.pdf

Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hartikainen, A.-M., Kemppainen, L. & Toivanen, M. 2010. *Arjen voimavarat - Palveluohjauksellinen työote sosiaalisen tuen muotona neurologisesti sairaan tai vammaisen lapsen perheen ja terapeutin välisessä yhteistyössä*. Opinnäytetyö Savonia-ammattikorkeakoulu, Iisalmi.

Heikkilä, M. & Välimäki, A.-L. 2005. *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005*. Stakes. Oppaita 56. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Helenius, A. & Korhonen, R. 2008. *Pedagogiikan palikat. Johdatus varhaiskasvatukseen ja -kehitykseen*. Helsinki: WSOY.

Hiltunen, K. 2011. Lastentarhanopettaja. Kiuruvesi 21.1.2011. Haastattelu.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Husu, H. 2010. *Esiopetusikäisten lasten varhaiskasvatuksen fyysiseen ympäristöön liittämät merkitykset*. Pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta.

Jantunen, T. 2007. *Satu kasvattaa. Topeliuksen sadut ja kasvatustieteen ajattelu*. Opetus 2000. Juva: WS Bookwell Oy.

Jokinen, E. 2006. *Perhe, arki ja yhteiskunta*. Jyväskylän avoin yliopisto. 16.9.2006. Luentomateriaali.

Karila, K. & Nummenmaa, A. 2001. *Matkalla moniammatillisuuteen: kuvauskohteena päiväkotit*. Helsinki: WSOY.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. *Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta: opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen*. Stakes. Oppaita 63. Helsinki.

Keltikangas-Järvinen, L. 2010. *Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot*. Juva: WS Bookwell Oy.

Keskinen, S. & Virjonen, H. 2004. *Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Kiuruveden kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma. 2009.

Koivunen, P.-L. 2009. *Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen*. Juva: WS Bookwell Oy.

Kyngäs, H. & Vanhanen, L. 1999. *Sisällön analyysi*. Hoitotiede Vol. 11. No 1/-99, 3-11.

Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2009. *Lapsen hyvä arki*. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Lummelahti, L. 2001. *Yksilöllinen esiopetus*. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Noppiari, E. (toim.). 2008. *Monialaiset verkostot perheitä tukemassa*. B Raportteja 38. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Nordic Council of Ministers. 2005. *Welfare and Health Services in the Nordic Countries. Consumer Choices*. TemaNord 2005:575. Denmark.

Opetusministeriö. 2010. *Esiopetus vahvistaa oppimisen edellytyksiä* [viitattu 18.8.2010]. Saatavissa:

http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/yleissivistavae_koulutus/esiopetus/?lang=fi

Opetushallitus. 2010. *Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet* [viitattu 16.1.2011]. Saatavissa:

http://www.oph.fi/saadokset_ ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ ja_ tutkintojen_ perusteet/ esiopetus)

Paananen, S. 2006. *Lapsen hyvinvointia edistävä arki päivähoitossa*. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, varhaiskasvatuksen laitos.

Piirainen, P. 2009. *Eskarilaisen vanhemmasta koululaisen vanhemmaksi: Miten esiopetus voisi tukea erityislasten vanhempia nivelvaiheessa?* Opinnäytetyö Laurea ammattikorkeakoulu.

Pollari, S. & Vatjus, T. 2007. *Lasten näkökulmia osallisuuden päiväkodin vertaisryhmässä*. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, varhaiskasvatuksen laitos.

Puistolalan päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma. 6/2010.

Pulkkinen, L. & Launonen, L. 2005. *Ehetytty koulupäivä: lapsilähtöinen näkökulma koulupäivän uudistamiseen*. Helsinki: Edita. Sitra.

Remontti-hankkeen taustaa ja lähtökohtia. 2008. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos [viitattu 17.2.2011]. Saatavissa:

<http://groups.stakes.fi/MTR/FI/projektit/remontti/taustaa/index.htm>

Rönkä, A. 2006. *Psykologinen perhetutkimus: suhteita, systeemejä ja prosesseja*. Jyväskylän avoin yliopisto. Luentomateriaali.

Rönkä, A. & Kinnunen, U. 2002. *Perhe ja vanhemmuus: suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Rönkä, A., Malinen, K. & Lämsä, T. 2009. *Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa*. Juva: PS-kustannus.

Salmela, J. 2006. *Koetun sosiaalisen tuen, pätevyiden, itsearvostuksen ja liikunnan yhteyksiä nuoruusiän kasvuvuosina*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto Chydenius-Instituutti. Kokkolan yliopistokeskus, Kokkola.

Tilastokeskus. 2010. *Perhe* [viitattu 12.11.2010]. Saatavissa:

<http://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html>

Tirronen, J. 2009. *Muuttuva päivähoito. Lastentarhan- ja luokanopettajien näkemyksiä päivähoiton ja opetustoimen hallinnon yhdistämisestä*. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos/varhaiskasvatus. Varhaiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Veijola, A. 2004. *Matkalla moniammatilliseen perhetyöhön – lasten kuntoutuksen kehittäminen toimintatutkimuksen avulla*. Oulun yliopisto. Väitöskirja.

Waldén, A. 2006. *"Muurinsärkijät". Tutkimus neurologisesti sairaan tai vammaisen lapsen perheen selviytymisen tukemisesta*. Väitöskirja. Kuopion yliopisto. Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos.

24.2.2010

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Varhaiskasvatusjohtaja Eeva Peltola
Kiuruveden kaupunki
Harjukatu 2, 74700 Kiuruvesi

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Riikka Pääkkölä ja Sari Rönkkö Savonia ammattikorkeakoulun Iisalmen yksiköstä. Aloitamme tekemään opinnäytetyötä Kiuruveden kaupungin varhaiskasvatuspalveluihin. Aiheemme liittyy esiopetuksen ja päivähoidon muodostamaan lapsen kokonaispäivään perheen näkökulmasta. Tutkimuksemme tavoitteena olisi saada tietoa perheiltä, miten he kokevat tämän palvelun vastaavien heidän tarpeitaan ja siten mahdollisesti antamaan kaupungille mahdollisuuden tutkimuksemme pohjalta kehittää palveluaan. Tutkimuksessamme haluaisimme kysyä Puistolän päiväkodin asiakasperheiltä heidän kokemuksiaan esiopetusvuodesta.

Tutkimuksemme on kvalitatiivinen kysely- ja haastattelututkimus ja se olisi tarkoitus toteuttaa huhti-toukokuussa 2010. Kerätystä kyselyaineistosta teemme aineistolähtöisen analyysin ja haastatteluista sisällönanalyysin. Aineiston keruussa ja saadun materiaalin käsittelyssä pyrimme hyvään eettisyyteen varmistamalla vastaajien anonymiteetin. Kaikki aineisto jää tutkijoiden käyttöön ja opinnäytetyömme valmistuttua se hävitetään.

Pyydämme lupaa saada tehdä tutkimuksemme Kiuruveden kaupungin varhaiskasvatuksen palveluissa.

Mikäli teillä on jotain tarvetta lisätietoihin asiaan liittyen, voitte ottaa yhteyttä allekirjoittaneisiin.

Riikka Pääkkölä riikka.paakkola@student.savonia.fi

Sari Rönkkö sari.ronkko@student.savonia.fi

Anne-Leena Juntunen anne-leena.juntunen@savonia.fi
Ohjaava opettaja

Hyvä vanhempi,

pyydämme sinua osallistumaan tutkimuksemme teemahaastatteluun. Haastattelut toteutetaan toukokuussa 2010 sinulle parhaiten sopivana ajankohtana, esimerkiksi lapsen hakutilanteessa Puistolasta. Tulemme myös mielellämme kotiin tekemään haastattelun. Haastatteluun olisi hyvä varata aikaa puolesta tunnista tuntiin. Haastattelussa syvennämme kyselylomakkeessa esitettyjä kysymyksiä ja niiden aiheita. Myös tässä toimimme tieteellisen tutkimuksen luottamuksellisuuden ja eettisyyden periaatteiden mukaan. Kaikki kokoamamme tieto jää tutkijoiden käyttöön ja se hävitetään tutkimuksemme valmistuttua.

Mahdollisia haastatteluajkoja:

maanantai 10.5. klo 15-17 Puistolassa

maanantai 17.5. klo 15-17 Puistolassa

keskiviikko 19.5. klo 15-17 Puistolassa

Mikäli mikään näistä ajoista ei ole sinulle sopiva, voit ehdottaa jotain muuta aikaa ja paikkaa.

Yhteistyöstä kiittäen

Riikka Pääkkölä riikka.paakkola@student.savonia.fi 040-*****

Sari Rönkkö sari.ronkko@student.savonia.fi 050-*****

TEEMAHAASTATTELURUNKO

1. Konkreettinen tuki

Miten käytännön järjestelyt ovat toimineet?

Miten siirtymät ovat onnistuneet Puistolasta Metsäkoululle ja päinvastoin?

Miten tiedottaminen on sujunut?

Onko lapsen ryhmäjako ollut toimiva? Ilta- ja aamuryhmät?

Oletteko joutuneet tekemään perheenä aikataulullisia järjestelyjä lapsen hoito- ja koulupäivän aikataulujen vuoksi?

2. Tiedollinen tuki

Miten tiedonkulku päivähoidon, esiopetuksen ja perheen välillä on sujunut?

Mikä tiedonkulussa on toiminut? Mikä ei?

3. Emotionaalinen tuki

Millaista tukea olette perheenä saaneet?

Koetteko tulleenne perheenä kuulluksi ja arvostetuksi?

4. Kasvatuskumppanuus

Onko yhteistyö ollut tasavertaista henkilökunnan ja perheen välillä?

Koetteko saaneenne tukea lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen?

Ovatko päivittäiset keskustelut luontevia?

Onko henkilökuntaa helppo lähestyä? Onko tunne, että he ovat saatavilla?

5. Lapsen kokonaispäivä

Mikä lapsen kokonaispäivässä on ollut sujuvaa?

Mikä lapsen kokonaispäivässä ei ole sujunut?

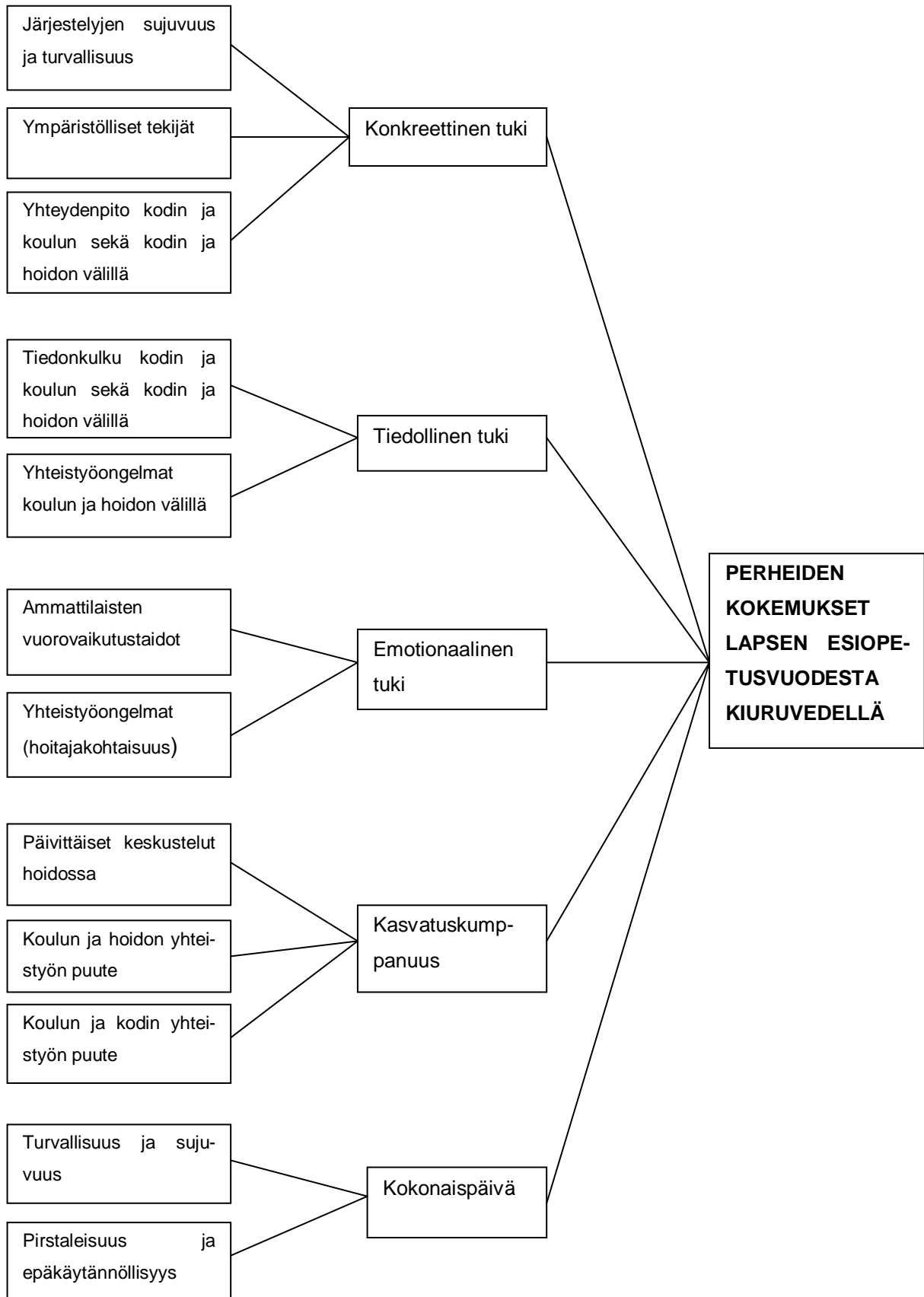
Mitkä asiat lapsen kokonaispäivässä ovat olleet helppoja?

Mitkä asiat lapsen kokonaispäivässä ovat olleet vaikeita?

Onko lapsella ollut ikätasoonsa nähden sopivaa toimintaa päivän aikana?

Mistä muusta haluaisit keskustella?

ABSTRAHOINTI

---

www.savonia.fi

